

Štev. 15.

V Trstu, 10. avgusta 1893.

Letnik VI.

O kulturni vzajemnosti Slovanov.

O skupnih političkih programih med Slovani ni niti govoriti, ker takih programov v resnici med njimi ni; politički panslavizem služi ponajveč v strašilo, da morejo nasprotniki in uničevalci slovanskih narodnostij toliko laže zatirati tudi stremljenja za kulturnimi vezmi med Slovani. Slovanski narodi so se tako ločili ali, bolje rečeno, so v toliki meri politički ločeni med seboj, da tira vsak teh narodov svojo posebno politiko in na svojo roko. Saj še avstro-ogerski Slovani, ki imajo mnogo skupnih, zlasti nacijsko-političnih interesov, se doslej niso mogli zjediniti za tak program, z izvršitvijo katerega bi zaščitili pred vsem svojo narodnost in svoj jezik. Program nacijske avtonomije n. pr., ki bi podelil v mejah naše monarhije vsakemu narodu okvir za svobodo o samostalnem gibanju glede na narodnost in jezik, ta program se do današnjega dne popolnoma zanemarlja, in vendar bi izvršenje ravno tega programa dovajalo laže in preje, nego vsakatero drugo stremljenje, k približanju za sorodno in skupno kulturno delovanje.

Ker pa pri dosedanjih različnih političkih programih specijalno avstro-ogerskih Slovanov ni zaslediti delovanja, tem manj sadu kulturne vzajemnosti, pojavljajo se vsako leto glasi z nasveti, kakó bi se vsaj nekoliko izboljšalo v tem prevažnem pogledu. Druga leta so tu pa tam ponavljali misel, da bi se sklical kak kongres; ker pa je ostajalo le pri vabilu, obmolknili so letos taki pozivi, in s tem je ob letošnjih pasjih dnevih nacijskim nasprotnikom slovanskim odvzeto vsaj jedno orožje, s katerim so drugače hujskali vlade in narode proti nameram sezvanja slovanskih, po programih nedoločenih kongresov.

Letos je bila pa večkratna prilika, da bi bile mogle slovanske novine pretresati skupne kulturne interese slovanskih narodov. Slavnost 25letnice Slovanskega blagotvornega občestva v Petrogradu, odkritje Gunduličevega spomenika v Dubrovniku, proslava 400letnice Obodske tiskarne v Črni Gori in 100letnica rojstva Kollárjevega,

— vse te glavne letošnje slavnosti so po svojem značaju in pomenu vsiljevale bolj ali manj obsežne in bogate misli o kulturnem delovanju pojedinih slovanskih narodov in o merah in mejah vzajemnosti takega delovanja. Ni čudo, ako je prišel Zagrebški „Obzor“ v posebnem članku tudi do konkretnih nasvetov o slovanski kulturni vzajemnosti. Nasveti tega znamenitega glasila se osredotočujejo v tem, da bi se zasnovalo v Avstro-Ogerski troje kulturnih društev, jedno za hrvatsko-slovenske zemlje, drugo za češke in tretje za ogerske Slovane. Ta društva bi potem vsako leto odposlala svoje zaupne može na Dunaj, v Prago ali Zagreb; takim potom bi se seznanjali in približevali. Posebno kulturno polje za približevanje naj bi bila tudi gledališča, v katerih naj bi odlične sile slovanskih umetnic in umetnikov vabile občinstvo tu tega, tam onega slovanskega naroda.

Češki „Narodní Listy“ se odzivljajo tem nasvetom ter dobro odgovarjajo, spominjajoč, da hrvatski dnevnik prezira Poljake, Srbe in celo avstro-ogerske Ruse, katerim bi dosledno bila potrebna jednaka društva, kakor poprej imenovanim Slovanom. Z umetnostjo bi se pač spoznavali, ali vendar bi vedli taki nasveti jedino do tega, kakó naj bi vsak slovanski narod toliko izdatniše deloval sam o sebi in za sebe. Taka vzajemnost, pristavljajo mladočeško glavno glasilo, pa bi se bistveno razločevala od vzorov vzajemnosti, kakoršne imajo Nemci in Italijani.

Poslednja naroda sta svojo kulturno vzajemnost, pravi Praški list, drugače umela; ona dva sta skrbela pred vsem za skupni literaturni jezik, in takega bi bilo potreba tudi slovanski inteligenciji. V resnici poleg drugih velikih narodov so Nemci in Italijani svoja pojedina narečja zanemarljali ali izbacili iz obče literature ter se poprijeli tu in tam jednega kot glavnega narečja, s pomočjo katerega so razvili občenemški in občeitalijanski kulturni jezik, ki pri njih ni samo za inteligencijo, ampak za ves narod. Nemški in italijanski skupni literaturni jezik se za množice in naobraženstvo kot tak ne

razločuje čisto nič; razlika se rabi le v slogu, ne pa v snovi in obliki jezika. Slovanom se pa dokazuje potreba občeslovanskega literarnega jezika le za inteligencijo in, kakor ponavljamo mi, za više znanstvene potrebe, v tem ko se dopušča in odobruje rabljenje sedanjih literarnih jezikov za domače, pred vsem množic došajajoče se potrebe. A tudi v teh določenih mejah ostajajo pojedini slovanski narodi gluhi in nemi; pač pa je celó med voditelji teh narodov slišati, da n. pr. češka literatura more zadoščevati sama sebi, torej tudi v pogledu na jeden in isti češki literarni jezik.

S takimi nazori se ve da slovanski narodi ne pridejo do skupnega literarnega pomočka, kakoršen podaja trdno kulturno vez velikim zapadnim narodom.

Dà, takó daleč so slovanski narodi od kulturne vzajemnosti na to stran, da si niso osvojili niti jednega in istega alfabeta, jedne in iste azbuke za porabo pri svojih različnih literarnih jezikih. In vendar bi jih mogla jedna in ista pismena, specijalno črke jedne in iste azbuke, približati mnogo bolje, nego si more samo sanjati mnogokdo izmed voditeljev slovanskih literatur. Azbuka, prirejena raznim, tudi sedaj rabljenim slovanskim pisanim jezikom, bi vedla k lažjemu umevanju slovanskih narečij, ker bi poleg drugega kazala na identičnost jednih in istih besed, če se tu pa tam tudi drugače izgovarjajo in pišejo dandanes. Na to stran so bili in so zopet modrejši Italijani, Nemci, Francozi, Angličani in drugi narodi, ki vsi rabijo jeden in isti alfabet in vsak zase kot jednotna skupina jedno in isto pravopisanje. Kakor izhajajo ti narodi z latinskimi pismeni, jednako in najbolje bi jo pogodili slovanski narodi, ko bi vsi rabili jedno in isto azbuko, jedno in isto cirilico.

Spomin tiskane cirilice in s tem pomen cirilice v obče se je koncem julija t. l. proslavljal v Črni Gori; ta proslava je bila dostojna značaja in pomena cirilice ne le za Srbe, Bolgare in Ruse, kateri so ostali pri cirilici, ampak je bila vredna udeležbe od strani vseh slovanskih narodov. Zapadni Slovani, kateri ne rabijo sedaj cirilice, bi se bili morali najbolj razveseliti, da živi moder knez, ki je dal priliko, primerno oslavit 400 letnico prve, s cirilico tiskane knjige, dobro ohranjenega „Osmoglasnika“; udeležiti bi se bili morali naobraženci zapadnih Slovanov v največem številu, ker bi bili s tem dokazali svojo naobraženost tudi v tem, da znajo ceniti važnost in kulturni pomen, ki ga ima in ga bode na veke imela cirilica za slovanske narode. A ti zapadni naobraženci niso prišli k slavnosti, in ti, ki so došli, bi se imeli izgubiti v številu, v katerem bi se bili morali udeležiti ravno naobraženci zapadnih Slovanov. Došel ni niti jeden Poljak, došlo je razmeroma le malo Čehov, došel je le jeden Hrvat in le jeden Slovenec! Pač pa so došli prvi ruski učenjaki od severnih in vstočnih evropskih mejnikov Rusije. A kako je z akademijami, z vseučilišči?

Anglija, Francija in Rusija so poslale k proslavi zastopnike akademij znanostij in slavnih vseučilišč; akademije in vseučilišča zapadnih Slovanov, specijalno avstro-ogerskih, so pa popolnoma izostala, jedino hrvatska akademija je izostala menda le slučajno.

Takó proslavljajo in ocenjujejo zapadni Slovani zgodovinski moment, ki je največega kulturnega pomena v pogledu na pravi in pravilni razvoj slovanskih jezikov, slovanskih literatur in občeslovanskega jezika! Slovanska kulturna vzajemnost, kje si ostala pri slavnosti, ki je hvalila in slavila Najvišega, da je ohranil do današnjega dne cirilico, jedno fundamentalnih sredstev slovanske kulture in jedno fundamentalnih vezij za skupno slovansko kulturo? Vsak izgovor je tu neumesten in bi potrjeval le občo bedo zapadnih Slovanov, katera sestaje prvič iz politiške zavisnosti in strahopetnosti, drugič pa iz velike nevednosti in nezvesti o tem, kar spada dejanski med slovanske kulturne vezi. Sedanja politika je provzročila tudi, da niti jeden Bolgar se ni udeležil Obodske proslave.

Žal, da nam je stopiti še mnogo niže. Kollár je konkretno nasvetoval, kakó se je Slovanom vesti v literarnem približevanju. Kazal je, kakó bi bilo širiti ne le ideje, ampak tudi sredstva za ideje vzajemnosti; zasnoval je cel program tudi o razprodajanju slovanskih knjig. Vprašamo: Ali imajo slovanski narodi do danes knjigoprodavstvo organizovano le približno takó, kakor bi bilo primerno in potrebno? Ali niso marveč na to stran največi nedostatki? Kar proizvaja literarno jeden slovanski narod, zanese se le slučajno med ostale Slovane, in pripeti se, da zlato zrno jednega naroda ostane v mejah istega naroda in nepoznano zunaj njegovih neobsežnih granic. Dà, more se dogoditi, da vzraste med jednim slovanskim narodom redek, znamenit avtor s posebnimi, velevažnimi idejami in izvodi teh idej, in da ga ne umejo lastni rojaki, ker je njih razum nizko pod njim; toliko manj proderajo ideje takega avtorja preko mej dotičnega naroda, in posledica je, da te ideje zamrjejo ali pa ostanejo črez mero dolgo brezplodne. Takó se je uže godilo med Slovani in se bode še ponavljalo, dokler ostane vsa slovanska književnost neorganizovana, kakor je sedaj in doslej.

Ista senčna stran neorganizovanosti se kaže in čuti globoko med Slovani našega cesarstva vsled tega, da pri vsej živahnosti politiškega gibanja, niso do današnjega dne dospeli do centralnega publicistiškega organa, in naj bi si ta organ zagovarjal tudi jedino interese večine ali velikega dela slovanskih narodov Avstro-Ogerske. Zaradi tega nedostatka tirajo oni še bolj svojstveno, separatistiško in partikularistiško politiko, in posledica je, da niti danes nimajo med seboj programa, katerega bi se držala večina slovanskih voditeljev in zastopnikov. Politiška razdejanost vpliva pa tudi na nesložnost v kulturnem delovanju, in kar se dostaje Obodske proslave,

je n. pr. Hrvate politički nerazum ali pa še kak hušji činitelj zavedel, da niso, kot najbliži sosedje, v masah ali vsaj v znatni skupini došli k 400letni proslavi v Črno Goro.

Jedna osnovnih ali fundamentalnih kulturnih vezij vstočnih Slovanov je neoporečno cirilometodijska cerkev, in naj si bode ta združena z Rimom ali ne; zapadni Slovani imajo tudi zgodovinsko pravo do te cerkve, in da bi vplivala ta cerkev kot kulturna trdnjava proti uničevalnim narodnostim, dokazuje bojazen poslednjih, ki delajo vse možne zavire, da bi se zapadni Slovani ne zavedali defenzivne sile, ki je v obredu in jeziku cirilometodijske cerkve. Kljub temu se ti zapadni Slovani niti teoretiški ne razgovarjajo o tej cerkvi, kamo li, da bi stremili za njenim povratom. In tudi v tem pogledu je kriv tir obče politike, nekoliko pa medsebojni prepir separatistov slovanskih narodov. Zaradi političkega razpora med Srbi in Hrvati, poslednji zanemarjajo cirilico v svojem pismenem jeziku in odlagajo ali pa celó prezirajo vprašanje o povratu cirilometodijske cerkve. Zadovoljni so, ako se jim hranijo ostanki, ki se

kažejo v glagolski misi, in še sreča je, da vsaj na to stran niso indiferentni.

Po vsem tem je vzajemno kulturno delovanje slovanskih narodov še vedno v povojih; kar se kaže, je malenkostno, površno, do cela nedostatno. Zato imajo „Nar. Listy“ zopet prav, ko trdijo: „Odstranjajmo, vsak v svoji oži narodni domačnosti pred vsem ona gibanja in smeri, katere nas zneprizateljujejo in odtujujejo, in od tod bodo sledili tudi praktični koraki, vedoč h kulturnemu vzajemnemu zbližanju. Zbližanje ni možno brez pomirjenja ali sporazumljenja“. Gledati je torej, da slovanski narodi odstranijo med seboj razna politička nesporazumljenja, da se učijo ceniti kulturne vezi drugih velikih kulturnih narodov, in da se potem lotijo analogne vezi porabljeni za svoje kulturno utrjenje. Še le potem bode sledila prava kulturna vzajemnost; drugače ostanejo Slovani vedno le pri površnih poskusih, ki pristajajo bolj nezreli deci, nego pa zrelem in dozorujočim narodom. Naj bi letošnje, prej navedene kulturne slavnosti pospeševale razum v odstranjenje zaprek in bolje ocenjevanje slovanskih kulturnih vezij!

O Obodski proslavi.

Proslava štiristoletnice „Obodske štamparije“ dočlenjena je bila v dneve od 25. do 29. julija t. l., začela pa je prav za prav uže 2 dni preje in završila se jeden dan pozneje. Raztezala se je svečano na Cetinje in na Obod, slovesno pa še dalje, oziroma za goste, na kraje ob poti v Podgorico, to mesto samo, do Skaderskega blata (jezera) in krajev ob povratu na Cetinje.

Cetinje, sedanje prestolno mestice, je veliko, kakor kak slovenski trg. To mestice se je okrasilo uže nekaj dni pred slavnostjo, in v dan pred svečanostjo je bilo vse prepleteno z zelenjem in okrašeno z zastavicami. Narod je od blizu in daleko vsak dan dohajal v večih množicah, in glavna ulica je bila vedno polna in živahna. Med prvimi, ki so došli k slavnosti s tujega, bil je v družbi šestorice tudi podpisani; vsled tega mogel je od začetka do konca opazovati razvoj svečanosti in slavnosti. Za goste je bilo lepo preskrbljeno, vse so razmestili po učnih zavodih in drugih večih poslopjih, kakor tudi pri zasebnikih, ter je bilo prostora dovolj za vse.

V večer pred slavnostjo je pokrovitelj proslave, prestolonaslednik Danilo pred glavnim hotelom pogostil prirejevalni odbor, ki je štel kakih 70 členov, razdeljenih v pododseke, in pripadajočih raznim krajem črnogorske države. Sredi večerje, po raznih napitnicah, je kopica čvrstih mladih odbornikov vstala, zbrala se v „Kolo“ ter isto igralo, pevaje med igro. To je bilo za gledajoče goste povsem novo in mikavno.

Lep in ganljiv prizor je bil v nedeljo, 23. julija, ko je skupno došlo iz Podgorice poleg pešcev kakih 200 konjikov, na majhnih pa žilavih konjih. Nasproti jim je šla poleg narodovih množic črnogorska, še le 2 leti stara, ali jako dobro izvežbana glasba, katero vodi

češki kapelnik Vimer. Pozdrav te konjice in njen poklon pred kneževim dvorom je bil prizor, ki je moral ganiti vsakega opazovalca.

Ves narod je v jedni in isti narodni noši; vsi moški, tudi svečeniki, so oboroženi z revolverjem ali starim orožjem, katero nosijo v rudečem zapasniku spredaj. Obleka muhomedanskih in albanskih podanikov je pa drugačna, a tudi po svoje lepa. Na koretu ob oprsu je vse v srebrnem, tu in tam tudi zlatem okrašenju. Stareji, pa tudi mlajši nosijo svetinje in križce, znake svoje hrabrosti, sosebno izza poslednjih vojen.

Knežev vrt je še nov in je jako prostoren; tam je vsak večer igrala godba razne komade, muhamedanski in albanski podaniki so igrali pa „Kolo“ z drugačnimi napevi, nego so črnogorski; stopali pa so takó ubrano, kakor v nobenem zapadnoevropskem salonu pri četvorkah nikdar in ne kakor ne boljše. Melodija pri tem „Kolu“ je vsaj podpisanemu posebno ugajala, ko so prepevali dolgo pesem v poklanjanje Gospodarju. Ob 8. zvečer so razna „Kola“ ponavljali na velikem prostoru pred dvorom.

V večer pred glavno svečanostjo, 25. julija, začeli so, ob razsvetljenem mestu, goreti ognji po gričih daleč okolo mesta; dva taka kresa sta kazala besedo „Obod“; med tem pa so se zažigali raznovrstni in veliki umetni ognji v tolikih merah, kakor bi kaj takega moglo prirediti le kako veliko mesto. Vse se je čudilo tej redki krasoti; nato je svirala godba, ponavljala so se razna „Kola“, se ve da s petjem, in izboren guslar je pričel narodne in epične pesmi prepevati s spremljevanjem na gosli, usedeš se pred dvorom na stopnjice. Vsebinsa pesmij je bila mična, tudi globoka, tu in tam politička; pevec je pel, dokler mu ni knez ukazal prenehati.

Narod je pogostoma zaoril „slava“ knezu in njegovemu domu. Ko so Albanci igrali „Kolo“, je mladi knez Mirko stopil dvakrat v isto Kolo ter do konca igral z njimi; ta prizor je narodne množice nepopisno razveselil, in ni čudo, ako so iste množice s klici slavile vse člene kneževega doma.

V dan 26. julija, ki je bil določen glavni svečanosti na Cetinju, zbrali so se ob 8. uri zjutra na dvoru najprej ti, ki so bili pooblaščenici akademij, vseučilišč in društev. Potem so se šli cerkveni in posvetni dostojanstveniki, diplomati, prej imenovani zastopniki, gostje in drugi v „Zetskem Domu“, ki je pravi „Narodni Dom“ prestolnice, in ki obseza gledišče, čitalnico, prostore za muzej itd. Zbrani so pričakovali prestolonaslednika v prostoru gledišča; tu je dvorska loža, in iz te lože je došel prestolonaslednik Danilo v daljšem govoru pozdravil goste in Črnogorce s hlebom in soljo. Hleb rženega kruha in sol sta bila na krožniku poleg njega. Rekel je: „Primate ga, Gospodo, sa onakom usrdnošču, s kakvom Vam ga ljubavlju Crna Gora preko mene pruža!“ Ko je završil svoj retrospektivni, duhoviti govor, odzvalo se je občinstvo z največjim oduševljenjem. Na to so prečitali znameniti učenjaki adrese akademij in vseučilišč. Najprej je slavni Lamanski prečital rusko adresu Petrograjske akademije nauk, pod katero je podpisan njen predsednik, veliki knez Konstantin. Za njo je prišla na vrsto latinska адреса Oksonijskega (Oksfordskega) vseučilišča; na to je govoril pooblaščenec Pariškega vseučilišča, za njim je čital profesor Aleksandrov adresu Kazanskega, profesor Kulakovskij pa Varšavskega vseučilišča. Adreso je poslalo tudi Petrograjsko vseučilišče.

Za slavnostjo v „Zetskem Domu“ so šli vsi zbrani v sprevedu v novo dvorno kapelo, počakavši pred dvorom, da je šel knez s kneginjo naprej. V kapeli se je vršil parastos (zadušnica) na grobu Gospodarja Ivana Crnojeviča, ki je osnoval Črno Goro in prvo njeno tiskarno. Iz dvorne kapele je šel spreved med zvonjenjem

v katedralno monastirsko cerkev, kjer je takisto mitropolit Mitrofan odslužil zahvalnico in mnogoletje. Peli so gimnazijski učenci pod vodstvom prof. Tolingerja. Po cerkvenih svečanostih so brez razlike čestitali na dvoru knezu in kneginji ob streljanju topov in sviranju glasbe. Vse to se je zvršilo do poludne.

Ob 1 uri popoldne pričel je skupni obed na polju, toda pod strehami, iz zelenja napravljenimi; bili ste dve glavni, dolgi mizi, vsaka za 400 oseb. Mogli so na jednom koncu peti, ne da bi motili govornikov na drugem koncu. Tu je predsedoval prestolonaslednik ter je goste takó-le nazdravil: „Pijem u zdravlje našijeh milih gosti, koji iz daleka i iz blizu pohitaše na ovu našu svetkovinu, da tijem potvrde veliki značaj njezin. Živjeli naši mili gosti! Živjeli Crnogorci!“.

Nato so sledili razni govori in odgovori, napitnica za napitnico, toda oficijalno, kakor je bilo določeno poprej. No čas je uhajal, da se niso izvršile vse točke, določene poprejšnji dan. Proti koncu je došel k obedu sam knez, katerega je vse pozdravilo oduševljeno; no zatem se je obed kmalu završil.

Ob 5. uri je bila potem dirka konjska, pri kateri so bili prisotni ves dvor, diplomati, gostje in narod. Za dirko je sledilo streljanje topov v bližnji grič i dirka mladih ljudi.

Na večer je bil koncert, pri katerem so dečki izvrševali jako fino nekoliko pesmij, in je dokazal njih učitelj Tolinger tudi na vijolončelu, da je umetnik pravega vkusa, in da on izborna izuri v petju pevsko društvo, sestavljeno iz zgolj deških močij. Tudi pri koncertu je bil knez prisoten.

Pred dvorom pa je bilo igranje „Kola“ s petjem, kakor druge večere. In tako se je krasno izvršil svečanostni glavni dan. Drugi dan je bila svečanost na Obodu samem; o tej in izletu odtoč v Podgorico ter k Skaderskemu blatu pa v bodoče.

Fr. Podgornik.

Letina in spe t. l. v Rusiji.

Koncem junija prispelo je iz raznih krajev naše obširne očetnjave v oddel zemljedelja več nego 5700 poročil o bodoči letini t. l. v Rusiji. Ta poročila pisali so zemjidelci sami po prošnji krajne i osrednje vlade, pisali so jih vestno, ker nekako odgovorno. Vsa ta poročila se bodo tiskala v „Prav. Vestn.“; da bi pa radovednost človeško zadovoljili poprej, sestavil je dotični urad kratek obzor vseh poročil ter ga nedavno priobčil v državnem listu, po kojem so ga spolna ponatisnile vse ruske novine, posnemam ga v kratkem tudi jaz.

Setev jarine se je letos začela po vsej Rusiji za nekoliko tednov pozneje vsegašnjega, razun krajnega vzhoda, kjer je vigred nastopila celo nekoliko ranee, nego je to navada. V jugu i v sosednji, črnzemni Rusiji začeli so obdelovati polja začetkom marcija, potem pa je nastopil nenadoma silni mraz, a tam pa tam je padel celo globoki sneg, zadržavši zemljedelnje na celi mesec. Zapadna i črnzemna, severna, zemljedelna Ru-

sija je pa začela sejati jara žita še le začetkom maja ter je okončala setev k 20. tistega meseca.

Iz ozimih žit je rž v sredini maja obetala prebogato žetev. Od sedaj je bilo premen malo, samo na jugu i na južnem zapadu se je še bolj zgostila, na vzhodu nečrnzemnega pasa, ravno tako, kakor tudi v osrednjem črnzemju, je pa nekoliko poredila.

Drugače pa se je zgodilo z ozimo pšenico. To se je se ve da najbolj na jugu od Volge do Prnta. Ne navadno mrzla zima i spomlad ste uničili obširna prostranstva ozime pšenice, tako da so pozneje morali jih pa le zasejati z raznotero jarino. Dasi so ozime pšenice ostali še lepi kosi, vendar pa bo škoda v tem obziru menda nepopravima, to se pravi obilni ured ostavše ne pokrije popolnoma izgube od propadeče: kar je vzela ljuta zima i rana, mrzla spomlad, tega ne nadomesti pozna, topla spomlad i znojno, vlažno leto.

Niže srednjega urovnja bile so ozimine k 20. junija

v 4 krajih evropske Rusije: V nekaterih okrajih moglijske, minske, vilenske i vologoške gubernije, v yitebski, pskovski, petrograjski i novgorodski (novograjski) guberniji; v nekaterih okrajih vladimirske, nižegrajske, kostromske i tambovske gubernije; v nekaterih okrajih rezanske gubernije; v vzhodnih okrajih smolenske gubernije. V vseh drugih gubernijah evropske Rusije je bila ozimina h koncu junija, po vaši štetvi, *zadostna, lepa i celo izvrstna*.

Jarina je vsled mrzle i pozne vigredi nekoliko zakasnila. K sredini junija je izdatno odrastla samo v črnzemnih gubernijah, v Privisljanju i na Kavka u. V navedenih krajih je letos *jarina tako lepa, da take ne pomnijo stari ljudje*. V nečrnzemnih i severnih zemljedelnih gubernijah je pa jarina v sredini junija še jedva poredkom zazelenela. Pogosti dež i toplota pa jako vspešno vpliva na razna jara žita, i zemljelci teh krajev se tudi nadejajo bogatega urožaja.

Ploskost jarih posevov je v Rusiji sploh velika, letos pa se je še precej povečala zato, ker so ozimino v mnogih krajih jugozapada morali na 40-60% posevov obnoviti jarino. K jarini pa dopisniki-zemljelci prištevajo ne samo pšenico, rž, oves i ječmen, ampak tudi proso, lečo, grah, bob, podsolnčnico i celo krompir. To pa se ve da le oziroma nekaterih kmečkih gospodarstev, katera vsled slabe letine 1891-92. l. niso imela dovolj pšenice itd., da bi zasejala svoja polja navadnim jarim žitom.

Tudi trava obeta obilno košnjo. Posebno gosta, sočna i velika je trava v Novi i Mali Rusiji, v Privisljanju, v tulski, kazanski, simbirski i orenburški guberniji. V navedenih privolžkih i prikamskih gubernijah je pa mrz i majska suša nekoliko zadržala rast trav, vendar pa je tudi tukaj do 20. junija uže toliko pspela, da jo smemo smatrati za zadostno. Takisto je tudi v Beli i Pribaltijski Rusiji. Ostala evropska Rusija pa

menda ne dá zadostnega senokosa, pa tudi v njej pričakujejo vsaj toliko sena, da jim svojo živino prerediti ne bo trudno (težavno); na prodaj pa bode malo ali pa nič. —

Na Ruskem je torej letos po zanesljivih virih *»občem bogata košnja i obilna žetev zagotovljena*, kolikor morejo to predvideti človeške oči. Moja prva slika ruskega blagostanja v nedaleki bodočnosti¹⁾ je bila pa v splošnih potezih vendar le resnična, dasiravno se je morebiti nekaterim pokazala preveč rusko, t. j. pesimistično. Hvala Bogu, da je druga bolj vesela. Rekli smo v *občem*, ker navedeno vladno poročilo sega le do konca junija; kaj porečeta julij i avgust *kot izvrstna meseca košnje i žetve na Ruskem*, je znano še jedinemu Bogu. O razni golazni so do sedaj primerno poročali malo, o toči pa so za poslednje dni zagovorili gromoglasno. V rezanski guberniji je pobila 1000 desetih rži i konoplje na 45.000 rub.; v tambovski guberniji je zagubila raznega žita 7000 desetih; v samarski guberniji je potolkla 4000 desetih najbolj pšenice. Strašne nevihte s točo so bile tudi v terski okrajini; škode je naredilo do 280.000 rub.! Po vašem prostoru so to prostranstva velikanska, škoda neizmerna, po tukajšnjem je le kaplja v morje... Če huje ne bode, nam ne bodo veljale Franklinove besede: „Kogar hrani le nada, riskuje umreti od glada“.

Božidar Tvorcov.

¹⁾ Glej „Slovanski Svet“ št. 11. „Listek“. To pismo pišem 12. julija po st. st. Posamična poročila za ta čas so jako ugodna. Nahajal sem brzojave, v kojih se govori, da *jeden rženi klas daja do 45 zrn*! Po istih brzojavah so tudi vinogradniki kaj lepi i bogati. Впрочем, к чему всё эти подробности, кому нужны эти мелочи, эти пустяки?! Dobivam nekaj slov. listov, po mimo „Sl. Sv.“ V njih žvekajo i žvakajo o letini na Angleškem, Francoskem, Nemškem itd. do Tribstrijla vključljivo!!! *O Rusiji pa družno, kakor načelno molče* —

Herrlich! Etwas dunkel zwar,

Aber 's klingt recht wunderbar . . . *Idem.*

Iz poezij Fr. Levstika.

Т о н и.

Kak te jaz ljubim,
Mislim le nate,
Vnet sem le zate.
Ljubica draga,
Sladko srce,
Teža na sveti
Nihče ne ve.

Kar si ti moja,
Kar sem jaz tvoj,
Kar te zaprto
V preseh imam:
Zemlje i sveta
Sebe na sveti
V sreči ne znam!

Izvirnik.

Т о н ъ.

Какъ та язлюбим,
Мыслим ле ната,
Внат сем ле зата.
Любница драга,
Сладко срце,
Тега на свѣтъ
Нихче не вѣ.

Кар си ты моя,
Кар сем аз твой,
Кар та запрѣ
В пресех имам:
Земля и свѣта
Себе на свѣтъ
В срачи не знам!

Ламурский.

Т о н ъ.

Какъ я люблю воть!
Въ думяхъ моихъ ты,
Лишь за тебя горю я!
Этого, милая,
Сладкая душевья,
Въ міръ никто ми
Вовсе не знаетъ!

Что для меня ты,
Что для тебя я,
Какъ я заперту
Въ сердцѣ ношу тебя:
Свѣта, земли я,
Ни себя я на свѣтъ
Отъ счастья не знаю!

Фр. Целестинъ.

Skupščina na Lovčenu.

(Odlomek iz zgodovinske slike: „Gorski vijenac“. — Srbski zložil Petar Petrović Njeguš, preložil Fr. Gestrin).

(Izvirnik.)

Владика Данило (сам собом):

Виђи врага су седам бињина,
Су два мача, а су двије круне,
Праунука Туркова с кораном!
За њим јата проклетог кота,
Да опусте земљу свуколику,
Ка' скакавац што поља опусте.
Францускога да не би бријега,
Аравијско море све потоци.
Сан паклени окупи Османа,
Дарова му луну ка' јабуку,
Злога госта Европи, Оркана.
Византија сада није друго,
Но прѣица младе Теодоре;
Звјезда је црне судбе над њом.
Палеолог позива Мурата,
Да закопа Грке са Србима;
Своју мисли Бранковић с Гертуком,
Мухамеде то је за Гертук! —
Сјем Азије, ће им је гњјезде,
Брајце племе позоба народе,
Дан и народ, како ћуку тица:
Мурат Српску, а Бајазит Босну,

Мурат Епир, а Мухамед Грчку,
Два Селима Циамр и Африку,
Сваки нешто, не остаде ништа!
Страшило је слуша' што се ради!
Мален свијет за адова жвала,
Ни најест' га, кимо ли прејести.
Јанко брани Владислава мртва;
Што га брани, кад га не одбрани?
Скендерберг је срца Обилића,
Ал' умрије тужним изгнаником. —
А ја што ћу? Али са киме ћу?
Мало рука, малена и снага,
Једна сламка међу вихорове.
Сипак тужни без нигђе никога,
Моје племе сном мртвијем спава,
Суза моја нема родитеља,
Нада мном је небо затворено,
Не прима ми плача, ни молитве.
У ад ми се свијет претворио,
А сви људи паклени духови.
Црни дане, а црна судбино,
О кукавно Српство угашено!
Зла надживјех твоја сваколика,
А с најгорим хоћу да се борим!

Да, кад главу раздробиш тијелу,
У мучењу издишу членови;
Куго људска, да те Бог убије!
Али ти је мало по свијета,
Те си својом злошћу отровала?
Но си отров адске своје душе
И на овај камен избљувала!
Мала ли је жртва сва Србија,
Од Дунава до мора сињег?
На трон сједиш неправдо узети,
Понесиш се скиптром крвавијем,
Хулиш Бога с светог олара.
Мунар дуби на крст раздробљени;
Али сјенку што му шће тровати,
Те је у збјег собом унијеше
Међу горе за вјечну утјеху,
И за спомен рода јуначкога,
Већ је у крв она прекупата
Сто пут' твоју, а стотину нашу,
Виђи посла цара онакога,
Кога ђаво о свачему учи:
„Пру Гору покорит' не могу,
„Ма никако да је са свим моја;
„С њима треба овако радити“ —

(Prevod.)

Binkoštni večer¹⁾. — Temna noć. — Vsi spđ.

Владика Данило (сам с сабој).

Glej zlođeja v plašči tam sedmerem,
Meča dva in kroni ga krasita;
Koran nosi pravnik turški v rōci.²
Všled podi se jata mu peklenska,
Da uniči vso veseljno zemljo,
Kot uniči roj kobilic polje.
Ko ne bilo brega bi Francozke,³
Vse arabsko morje bi preplulo.
Šen peklenski venčal je Osmána,⁴
Daroval za jabolko mu mesec⁵
In Evropi gosta zla Orkana.⁶
Bizantija drugega zdaj ni več,

Nego dota mlade Teodore.⁷
Zvezda črne sreče vzšla je nad njo.
Paleolog⁸ Murata pozivlje,
Da pogrebe Grke vse in Srbe;
Svoje misli Branković⁹ z Gertuko¹⁰ —
Muhamed, ti žel si za Gertuko!¹¹ —
Ne le tamkaj, kjer se je izlegel,
Vražji rod nam žrl je tu narode,¹²
Vsak dan narod, kakor sova tico:
Murat¹³ Srbsko, a Bajazit¹⁴ Bosno,
Murat¹⁵ Epir, a Muhamed¹⁶ Grško,
Dva Selima¹⁷ Afriko in Ciper,
Vsakdo nekaj, nič ne preostaja!
Strašno čuti je, kar se dogaja!

Svet premajhen hadskemu je žrelu,
Ne nasitiš ga, kam li presitiš.
Vladislava¹⁸ smrt maščuje Janko,¹⁹
Kaj maščuje, saj ne oživi ga!
Skenberbeg²⁰ je srca Obiličja,²¹
A umrē nam kot prognanec tožen. —
Kaj storim naj jaz in s kom storim naj?
Malo rok je, malo tudi sile,
Samo slamca vse v viharji burnem.
Brez domovja tožna sem sircta,
Moje pleme mrtvo spanje spava,
In sorodnic moja solza nima;
Nad manoj se je nebo zaprlo,
Joka mi ne čuje, ni molitve

¹ Skupščina glavarjev črnogorskih se je vršila binkoštni večer l. 1702. na gori Lovčenu (Monte Sella) nad Kotorom. — ² To je grb, kateri so Turki podedovali po Seldžukih. — ³ V bitki pri Poitiersu (716) premagal je Karol Martel Arabce. — ⁴ Turški zgodovinarji poročajo o sultanu Osmanu I. (1288–1326), da je ljubil hčer šejka Edebalija. Neko noč se mu je sanjalo, da je vzšel iz prsij spečega šejka prvi lunin krajec in zašel kot ščip v njegove prsi. Tam, kjer je zašel mesec, vzrastlo je prekrasno drevo, v čegar senci je počival ves svet. Šejk razlagal je sanje tako, da potomci Osmanovi ovladajo ves svet, ako se Osman združi z njegovim rodом, in mu je dal svojo hčer za ženo. — ⁵ Običajno je prinesel obiskovalec obiskovaneu jabolko ali citrono v dar. — ⁶ Sultan Orkan († 1359) je bil sin Osmanov. Za njegove vlade so se Turki prvič nastanili v Evropi, zasedši l. 1357 Kalipolis. — ⁷ Ana, mati mlade bizantinskega cesarja Ivana Paleologa, pozvala je sultana Orkana na pomoč proti svojemu ministru Kantakuzenu, ki se je hotel polastiti vladarskega prestola. Zviti Kantakuzen pa je dal svojo hčer Teodoro staremu sultanu za ženo in si tako zagotovil njegovo prijateljstvo (1346). Sultan je tudi res podpiral Kantaku-

zena v njegovih bojih proti Srbom. — ⁸ Ivan Paleolog zvezal se je s sultanom Muratom I. (1359–1389), da sta se skupno bojevala proti svojim upornim sinovoma. — ⁹ Znani izdajalec srbski izza bitke na Kosovem polju (1389). — ¹⁰ Grški izdajalec iz l. 1453., ko so Turki vzeli Carigrad. — ¹¹ Muhamed IV. je bil l. 1683., ko je oblegal Dunaj, premagan. — ¹² Ne le v Aziji, ki je Turkom domovina, temveč tudi v Evropi uničevali so narode. — ¹³ Murat I. je uničil srbsko carstvo v bitki na Kosovem polju l. 1389. — ¹⁴ Bajazit I. (1389–1403), sin Murata I., podjarmil je Bosno 1390. leta. — ¹⁵ Murat II. (1421–1451) je pokoril Albanijo l. 1448. — ¹⁶ Muhamed II. (1451–1481) je vzel Carigrad (1453). — ¹⁷ Selim I. (1512–1520); Selim II. (1566–1574). — ¹⁸ Kralj poljski in ogerski. ki je pal v bitki pri Varni (1444) proti Turkom. — ¹⁹ Ogerski junak Ivan Hunyady, v Srbih poznat z imenom vojvoda Janko. Bojeval se je hrabro s Turki († 1456). — ²⁰ Albanski knez Jurij Kastriotić. katerega so kot tala vzgojili na turškem dvoru in ga klicali Skenderbeg. Pozneje je ubežal v svojo domovino in mnogokrat premagal Turke († 1647). Zgodovina ne govori nič o tem, da bi umrl kot prognanec izven domovine, kakor trdi pesnik. — ²¹ Poznati junak

Svet v pekél se mi je izpremenil,
In ljudje so pekla mi duhovi.
Črni dnevi in usoda črna,
Oh uborno Srbstvo poteptano!
Zla nadživel tvoja sem različna,
A z največjim naj se jaz bojujem!
Da, če glavo razdrobiš telesu,
Vzdihajo ti v smrtnih mukah udje:²²
Kuga ljudska, da te Bog ubije!
Ali ti je pol sveta premalo,

Kar ga tvoja zlost je otrovala,
Da otrov si svoje črne duše
Na skalovje to celo vzblijuvala?
Mala li ti žrtev je vsa Srbska
Od Dunava do pečine morske?
Na krivičnem prestolu²³ posedaš
In ponašaš z žezlom se krvavim,
Z žrtvenika nam Boga prevračaš.
Tvoj polmesec dviga se nad križem;²⁴
Hočeš senco še mu otrovati,

Kojo v begu s saboj smo odnesli
Med gorovje sém v tolažbo večno
In v spomin na padli rod junaški?
V krvi ona je prekópana že,
Stokrat v tvoji in stokrat je v naši.
To je delo kletega cesarja,²⁵
Kogar zlodej vodi v vseh dejanjih:
„Črnagora neče se podati,
In nikakor neče moja biti;
„Ž njimi treba je tako ravnati!“²⁶

iz Kosovske bitke. — ²² Po Kosovski bitki so vse druge pokrajine, kakor Bosna in Hercegovina itd., pešale v mukah, kakor telo, ko izgubi glavo. — ²³ Na grškem prestolu, kateri si si po krivem

prilastil. — ²⁴ Turki izpremenili so cerkev sv. Sofije v Carigradu v mošejo. — ²⁵ Sultana. — ²⁶ Uvesti je treba pri njih turško propagando.

Не странись, душа дѣвица,
Ты отъ свѣтской суеты!
Весело живи, какъ птица,
И безъ лишней тѣсноты!
День за днемъ вѣдь намъ проходить,
Какъ проходить солнца тѣнь,
И съ собой они уносятъ
Нашу радость, нашу лѣнь.

Вѣдь не грѣхъ же веселиться,
Грѣхъ же томно унывать.
Честно не грѣшно тѣшиться,
Горе жизни забывать.
Не странись, душа молодая,
Ты отъ нашихъ радостей!
Знаешь, скука тамъ какая,
Гдѣ нѣтъ въ жизни шалостей.

Фр. Целестинс.

Vasovanje.

Veter tihi, veter blagi,
Le pihljaj, pihljaj v obraz!
Saj napotil sem se k dragi,
Da nočjo jo vidim jaz.

Zvezde svetle, le svetite
Mi na poti k dragi v vas!
K njej me, drage, popeljite,
Da dospem še pravi čas.

Mesec dragi, ti posveti
Pot čez štrmo mi goro!
V okno dragi ti povedi,
Da hitim jaz uže pred njo!

Mali slavec tu v grmiču,
Milo, milo meni poj!
Z menoj zleti in na griču
Tam pred okencem postoj!

Sedi tam na tenko vejo,
Sladko, sladko jej zapoj,
Povej dragi pod odejo:
„Ljubček je že blizu tvoj“.

„In povej ji, ptičica mala,
Da vesel jaz k njej hitim.
Bova v cerkvi se zvezala!
To s poljubi pritrdim“.

Le pihljaj mi, veter blagi,
In svetite zvezdice!
Leti, leti, slavec, k dragi,
Razveseli srčice!

—st—

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Ah na zemlji nema raja,
Želja za njim, to je sve!
Preradović.

Veter se snegom igra, tuleč po stoletnih dobravah,
Čudno nemirna je noč, volk trepeta od gladú.
Toda živali samó sneg ne nadleguje po šumah,
Tudi uboge ljudi lakota muči in mraz,
Ude jim pretresajoč po slabo zakurjenih sobah,
V katerih je revščine stan, v katerih je bēda gospa.
Mar bogatin veseli se plāvajoč v slasti in masti?
Ni li zakladov ga strah, ki ga ko breme težé?
Res vsega dobrega sit počiva na mehki blazini,
Toda preblagi mu mir nič ne oslaja sreč.
V sanjah poštevá denar; hrepeneč po večem bogatstvu,
V sanjah ga goní za njim skokoma strasten pohlép.
Smé li prištevati se on živnikom srečnim na zemlji?
Nezadovoljnosti ost njega ne pika v srce?
Z ženinom gre pred oltar ovenčana mlada nevesta,
Venec v laséh jej igra, v prsih srcé trepetá,

V prsih srcé trepetá, napolnjeno upom in strahom,
Radost in žalost solzé v krasne jej vabi oči,
Ker še gotovo ne vé, kakó jej bo kaj se godilo;
V zakonu trnasta pot mnogim je, mnogim ljudém.
Sreča zavidna oči v nje često, prečesto obrača,
Jim ne želi nikdar svojih potrebnih daróv.
Mlada zaljubljenca dva, ah, čakata težko poroke;
On bogatinov je sin, ona sirotina hči,
Malokedaj se strínjalo je z bogatstvom uboštvo,
Vedno nasprotna si sta kakor vročina in led.
Grošnim roditeljem ni ubožna nevesta po godu,
Sin si nje vzeti ne smé, ženka nikdar mu ne bo.
Ni li to toga in jad mladeniču kakor mladenki?
Mesto sladkosti britkósti jima usodin je dar.
Bedno človeštvo zamán veseli raj iščeš na zemlji,
Želja samó te teži, želja goreča za njim.

Božidar Flegerič.

Prigodnica.

Ja ti, dušo, ma ni jedne
Nisam jošte pjesme spjevô,
Pjevajući da ti plačem
Il, kô ini, da ti lažem:
Al hrvatski rekoš tebi,
Da te ljubim, da sam tvoj,
A Hrvatu to je više,
No pjesama silan broj.

Ali danas, dušo draga,
Sladko žiće žića moga,
U taj danak slave tvoje,
Slave tvoje, slasti moje:
Danas više nego drugda,
Više, čutim, da sam tvoj.
Te me žudnja, da ti poem —
Al mi slabo zvuči poj.

Ti nijesi, kô što druge
Roda moga nesretnoga
Čerke jesu, ti nijesi
Zborom teke Hrvatica:
Um i razum, srce vruće,
Želja svaka, žudnje sve,
Glasak sladki, smiešak medni —
Ah, moj mali anjele — —

Kanda gledam, kanda grlim
Usred raja hrvatskijeh
Bielih vila cesaricu,
Gromovnika ljubû čistu —
Toli sretan, toli blažen,
Svega svieta da sam car,
Bio ne bih, taki meni
Taka ljubav, dušo, dar — —

Ali neću, da mi kažu:
„To je ludjak, glavom, bogme,
Doktor Mahnit!“ — Doktor Mahnit
Nije meni nego nišan:
Prem je mudrac tvrde kože
Te ga zlatan resi pás,
Dô za njega ne bih svega
Svoje Milke jedan vlas.

Jest, i moja mila mala
Boga moli svaki danak,
Boga moli, čita rado
Evangjelja četir knjige;
Al je vendar Hrvatica,
Ljubi žarko narod svoj,
Nije luda latinkinja
Kano doktor Tudjegoj.

Za to ljubim moju malu
(Da bez pjesni prozom kažem)
Kano pjesnik pjesmu zvonku,
Kano sretnik sreću čistu,
Kô što junak, slave željan,
Vitezovski ljubi boj —
Više, više nego Mahnit
Svega pasa rimski kroj.

Dâ, ja ljubim, moju malu,
Hrvaticu, Hrvat jer sam,
Te hrvatska ljubav mi je
I hrvatska vjera živa:
Te hrvatski zlatu mome
Moj će mali biti dom,
I hrvatski — rodjenica
Mili darak sreću mom.

Ali kumom biti neće
Niti Latinac, niti Švaba,
Niti Hrvat, Hrvat što je,
Jere roda nije ina . . .
Hrvat bit će, kom Hrvatstvo
Na svijetu prva čast,
Ponos, radost, dika divna,
Kô iz raja sladka slast — —

A da krsti sinka moga
Ili čerku (sve od Boga),
Neću dati učeniku
Tudjegojah mahnitoga,
Da mi rimski il jevrejski
Sinka, jadan, krsti mog:
Hrvatski se u Hrvatâ
Neka slavi dobri Bog!

Dâ, moj brajne: otac Hrvat,
Hrvatica mila majka —
Pak i sinak bit će Hrvat,
Čerka bit će Hrvatica — —
A Hrvatstvo njemu, njojzi,
Na svijetu prva čast,
Ponos, radost, dika divna,
Kô iz raja sladka slast — —

A mâ mala (ala, Bože,
Ja ju ljubim iznad svega),
Zahvalna mi, volit će me,
Ljubit će me, grlit će me — —
Prem je mudrac tvrde kože
Te ga zlatan resi pás,
Dô za njega ne bih svega
Moje Milke jedan vlas — —

U Beču, 26. julya 1893.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Biserje i alemovi.

Turci i raja.

Šabac-grade, moj veliki jade,¹
Dok bijaše, dobro ti bijaše!
Kroza te se proći ne mogaše
Od Mus-age i od Alil-age,
Od srebrnih noža i pušaka
I od njena velikog jordama. —
A kad oni raji dodijaše²
Sa zulumom³ i svojim jordanom,
Skoči⁴ raja na četiri kraja,
Pak uzima Šabac od Turaka
Na sramotu begu i Mus-agi
I ostalim turskim daijama.⁵

Sto je pravo, i Bogu je drago⁶.

Sjedi moma na visoko,
Na visoko, na široko,⁷

Svilu prede, gajtan⁸ plete,
S gajtanom se razgovara:
„Da ja znadem, moj gajtane,
Da će tebe mlad⁹ nositi,
Svilom bih te opletala,
Zlatom bih te uvijala,
A biserom nakitila;
Al da znadem, moj gajtane,
De će tebe star¹⁰ nositi,
Likom¹¹ bih te opletala,
A rogozom¹² propletala,
Koprivama nakitila.“¹³

Tko radi, taj ima.¹⁴

Grlica je proso brala;¹⁵
K njoj dohodi druga grle:
„Daj mi, grle, jedno zrno.“ —

Ant prodesse volunt aut delectare poetas,
Ant simul et jucunda et idonea dicere vitae.
Horac.

„Ne dam, grle, ni jednoga:
Bješe brati, a ne spati —
Ja sam brala, a ne spala,
Po gori se ne igrala,
U grm glave ne verala.“¹⁶

Neduzna želja.

Oj djevojko, moj Budimski vezire,
Što mi šetaš kao jelen po gori¹⁷?
Eda Bog da, da te lovac ulovi¹⁸
I menika¹⁹ siromaku pokloni.¹⁹

Svakojako.²⁰

„Oj djevojko, dušo moja,
Hoćeš²¹ li mi ljuba biti? —
„Ne budali,²² mlad junače,²³
Od tog²⁴ neće ništa biti:
Volim²⁵ ići ja u krému

¹ Šabac-grade, moj veliki jade! — prspđ.: Drugarice, mog draga sestrice!; Djevojčice, sitna ljubice; Sunce zadje, a mjesec izadje; U Milice duge trepavice, Prekrile joj rumen-jagodice, Jagodice i bijelo lice; Nemoj, mati, kćeri vjerovati!; Sve študiram, koga da izbiram; Prođi ludče, kad te srce vuče!; Dika plava na sreću mi spava; Laživ svieta, moj lijepi cviete! itd. — ² dodijati = do-saditi (verdiessen). — ³ zulum = nasilje. — ⁴ skoči = aorist. — ⁵ Simul et jucunda et idonea . . . — ⁶ hrvatska poslovice. — ⁷ Da je to u gospodskom salonu, ne bi bilo baš po pravilih etikete; ali hrvatskoj narodnoj poeziji nije salon pozorištem, nego nepokvarena,

neduzna, slobodna narav. — ⁸ gajtan = pojas, pás. — ⁹ adjektiv na mjestu substantiva. — ¹⁰ v. op. 9. — ¹¹ lik (liko, lika) = lub (Bast). — lik = lice. — ¹² rogoz = sita, trst, trstika, trska (Schilf). — ¹³ Ima druga slična pjesma. — ¹⁴ v. u zadnjem broju op. 40. — ¹⁵ bijaše nabrala. — ¹⁶ Time je opisana ponosna, ohola djevojka. — ¹⁷ uloviti = uhvatiti (vjeti). — ¹⁸ menika = (meni-ka) meni. — ¹⁹ pokloniti = podariti, darovati. — ²⁰ svakojako = svakako, svakor (jedenfalls). — ²¹ hoćeš — u nekih krajevih neizgovaraju h: oćeš. — ²² budaliti (budalisati) = bedariti, ludovati (thöricht sein, sprechen). — ²³ mlad junače — mladi junače. — ²⁴ od tog —

Pa se stvorit²⁶ zlatnom čašom,
Nego tvoja ljuba biti²⁷. —
„A ja junak mladi krčmar,
Pa ćeš opet moja biti²⁸. —
„Ne budali, mlad junače,
Od tog neće ništa biti:
Volim ići u kavanu²⁹.
Pa se stvorit zlatan fildžan,³⁰
Nego tvoja ljuba biti³¹. —
„A ja junak kavedžija,³²
Pa ćeš opet moja biti³³. —
„Ne budali, mlad junače,
Od tog neće ništa biti:
Volim ići ja u polje
Pa se stvorit prepelicom,
Nego tvoja ljuba biti³⁴. —
„A ja junak hitri lovca,
Pa ćeš opet moja biti³⁵. —
„Ne budali, mlad junače,
Od tog neće ništa biti:
Volim ići ja u more
Pa se stvorit bielom ribom,
Nego tvoja ljuba biti³⁶. —
„A ja junak tanka predja,³⁷

Pa ćeš opet moja biti:
Ili tako, il onako,
Ti si moja svakojako, —
Il tamo, il onamo,
Ti si moja, hod' ovamo!³⁸

Terda vjera.

Vezak vezla seja teftedara³⁹
Na čardaku, na debelu hladu.
Tud prolazi Rade neimare;⁴⁰
Veli njemu seja⁴¹ teftedara:
„Lijep ti si, Rade neimare!
Da se hoćeš junak poturčiti,
Dala bih ti polak⁴² Sarajeva
I pô blaga brata teftedara⁴³.
Al govori Rade neimare:
„Oj Boga ti, sejo teftedara!
Ne bih ti se junak poturčio,
Da mi dađeš i sve Sarajevo,
I sve blago brata teftedara⁴⁴.

Ukor.

Konj junaka ostavio
Na zlu mjestu na Kosovu;

Junak konju besjedio:
„Oj konjicu, dobro moje,
Zašto mene ti ostavi⁴⁵?
Na zlu mjestu na Kosovu?
Što je tebi dodijalo?
Bojno sedlo šimširovo,
Il kamdžija⁴⁶ ibrišima,⁴⁷
Il uzdice pozlaćene,
Ili puti na daleko⁴⁸?
Konj junaku progovara:
„Nije meni dodijalo
Bojno sedlo šimširovo,
Nit kamdžija ibrišima,
Nit uzdice pozlaćene,
Niti puti na daleko,
Već je meni dodijalo,
Što ti ideš u mehanu⁴⁹.
U mehanu tri djevojke —
Jednu grlš, drugu ljubiš,
A s trećom se poigravaš:
A ja konjic, žedan, gladan,
Grizem travu do korena,
Kopam zemlju do koljena,
Pijem vodu sa kamena⁵⁰.⁵¹

izg.: ottog (od toga — izg.: ottoga). — ²⁶ volim = malo (ich will lieber). — ²⁷ stvorit se čime — postati čime, pretvoriti se čime (sich in etwas verwandeln). — ²⁸ kava-na (kafa-na) — ne: kava-r-na. — ²⁹ fildžan = čaša. — ³⁰ kavedžija = Kaffeiesieder. — ³¹ predja (pred-ja) = preja (Garn, Netz). — ³² teftedar = Rechnungsführer.

³³ neimar = Baumeister. — ³⁴ seja, sēka, sestra. — ³⁵ pol — pô polak (pol-ak). — ³⁶ ostari — aorist. — ³⁷ kamdžija = bič. — ³⁸ ibrišim = konac (Zwirn) od svile. — ³⁹ mehana = gostiona (gostilna), krčma. — ⁴⁰ v. u 9. br. t. g. op. 24 (u pjesmici „Konj srdi se na gospodara svoga“) — v. op. 14.

Priredio *Dr. Trnoplesar.*

Marko¹⁾ znade, što je za djevojke.

Dva načina.²⁾

Porasla³ je u Novi naranča,⁴
Gojila je Novkinja djevojka;
U zimu⁵ je svilom zavijala,
A u ljeto⁶ vodom posipala,⁷
Dok djevojka uzgoji naranču;⁸
Moli Boga Novkinja djevojka,
Da joj rodi žutica naranča,
Tri naranče žute da joj rodi;
Moli Boga, umolila ga je⁹:
Rodile joj tri naranče žute.
„Jednu posla duždu¹⁰ Mletačkome,¹¹
Drugu posla caru čestitome,¹²
Treću posla u Prilipu Marku.¹³
Kuju posla duždu Mletačkome,
A njoj dužde odašilje dare,
Darova joj zlaćenu filugu;
Kuju posla caru u Stambolu,
Care njojzi ogledalo sjajno;¹⁴
Kuju posla u Prilipu Marku,

Uzrasla¹⁵ je u Novi naranča,
Gojila je Novkinja djevojka;
U zimu je svilom zavijala,
A djeti¹⁶ je vodom zalievala,¹⁷
Dok djevojka uzgoji naranču.¹⁸
Rodila joj tri naranče žute.
Mislila je Novkinja djevojka,
Kom¹⁹ će poslat²⁰ tri naranče žute;
Sve mislila, na jedno smislila²¹:
Jednu šalje duždu Mletačkome,
Drugu šalje od Sibirja Janku,²²
Treću šalje Kraljeviću Marku.²³
Kuju posla duždu od Mletaka,²⁴
Dužd joj šalje tananu²⁵ galiju²⁶.
Na galiji dvanaest mornara;
Ona njemu na tom zahvaljuje:
„Hvala tebi, dužde od Mletaka,
Što će meni tanana galija?
Mornar niesam, da po moru šećem“.²⁷

Marko njojzi konja i junaka.
 Kad darovi u Novi dodjoše,
 Dare gleda Novkinja djevojka
 Pak ovako¹⁵ poče besjediti:
 Mala hvala duždu od Mletaka
 Na njegovoj zlaćenju filuzi:
 Niesam mornar, da po moru šetam,
 No djevojka, na pendžer da vezem.¹⁶
 Manja hvala caru čestitome
 Na njegovu sjajnu¹⁷ ogledalu:
 Ja sam mlada ogledalo sama.
 Nego hvala Kraljevome Marku,¹⁸
 Što mi posla konja i junaka!
 Marko znade, što je za djevojke¹⁹.

Koju posla od Sibirja Janku,
 On joj šalje ogledalo sjajno;
 Ona njemu na tom zahvaljuje:
 „Hvala tebi, od Sibirja Janko,
 Što će meni ogledalo sjajno?
 Ja sam sama ogledalo sjajno“.
 Koju posla Kraljeviću Marku,
 On joj šalje konja i junaka;
 Ona njemu na tom zahvaljuje:
 „Hvala tebi, Kraljeviću Marko“!
 E ti znaš, što je za djevojke“.

Priradio Dr. Trnoplesar.

¹ Kraljević Marko — *Kraljević* ima se pisati velikim početnim slovom (repetita juvant!): *Kraljević Marko, Marko Kraljević*. — Prvobitni atribut *kraljević* (= kraljev sin, sin pokojnoga kralja) pretao je biti time atributom te se pretvorio prezimenom Markovim: naš puk, pjevajući i pričajući o Marku, i ne misli na to, da se zove Kraljevićem (kraljevićem), jer bijaše sin Vukašina kralja; puku je *Kraljević* prezime Markovo, kao što je Obilić (Kobilić?) Miloševo. No i da nije *Kraljević* prezime, ipak se ima pisati velikim početnim slovom, jer se on zove *Kraljević Marko*, ne *Marko*, niti *kraljević*. Pišući *kraljević Marko* (malo početno slovo), to može značiti *jedn kraljević, kojemu je slučajno ime Marko* (n. pr., da se sin talijanskoga kralja Humberta zove Marko); ali onaj Marko, o kojem pjeva narod izpod Alpā do Balkana, onaj od *Prilipa Marko* zove se *Kraljević Marko* (veliko početno slovo). — Velikim početnim slovom ga i pišu izdatelji pjesama o njemu: *Srpske narodne pjesme, skupio ih i na svijet izdao Vuk Štef. Karadžić — Kraljević Marko u narodnih pjesmah. S tumačenjem manje poznatih riječi i izraza uredio Ivan Filipović — Narodne pjesme . . . Izdanje Lavo-slava Župana u Zagrebu* itd. — I Niemci pišu *Kraljević* (*Kraljević, Kraljevič, Kraljevitsch, Kraljevich*) *Marko, der Kraljević Marko*, ne: *der Prinz Marko, Frinz Marko*. (Prspd. u latinskom: Carolus magnus te Carolus Magnus). — ² Donašamo dva načina, da se razvidi, kako se jedan razlikuje od drugoga. Najbrže ima više varijanata. — ³ v. op. 19. — ⁴ naranča = pomeranča. U južnoj Dalmaciji rastu na-

ranče. — ⁵ u zimu, ne: u zimi. — ⁶ v. op. 5. — ⁷ posipala, bolje: zalievala, v. op. 21. — ⁸ U zimu je (= ju, jo) svilom zavijala, A u ljeto vodom posipala, Dok djevojka nžgoji naranču (dok = dokler) — ili: U zimu je svilom zavijala, A u ljeto vodom posipala; Dok (= kada = als) djevojka uzgoji naranču, Moli Boga Novkinja djevojka itd. — ⁹ Moli Boga, umolila ga je — prspd.: Što molila, to je umolila — prspd. takodjer op. 25. — ¹⁰ dužd = Doge (doge [venecijanski], duce [toskanski]). — ¹¹ Mletci (izg. Mleci), gen. Mletaka = Venecija; mletački = venecijanski). — ¹² car čestiti — sultan. — ¹³ u Prilipu Marku — Marku živućemu u Prilipu, v. op. 1. — ¹⁴ Care (vok.) njojzi ogledalo sjajno, t. j. posla (av.) ogledalo sjajno. — ¹⁵ ovako (ov-ako) = hoc modo, tako (t-ako) = eo modo, onako (on-ako) = illo modo. — ¹⁶ na pendžer (= prozor) da vezem — mjesto: na pendžeru (gdje?) da vezem. — ¹⁷ sjajnu — krasnu. — ¹⁸ v. op. 1. — ¹⁹ uzrasti, porasti. — ²⁰ ljeti = u ljeto, v. op. 5. — zimi = u zimu. — ²¹ v. op. 7. — ²² v. op. 8. — ²³ kom, komu, kome. — ²⁴ poslat = poslati, ne samo u pjesmi, nego obično, — ²⁵ v. op. 9. — ²⁶ v. op. 12. — *od Sibirja Janko* = Sibirjanin Janko — prspd. Relja od Pazara, od Prilipa Marko i dr. — ²⁷ v. op. 1., op. 13., op. 18., op. 26. — ²⁸ v. op. 11. — ²⁹ tananan = tanahan (= veoma tanak); tanana galija — laka (lahka), lagana (lagahna) galija. — ³⁰ galija = Galeere; filuga (v. 16. stih prvog načina) = feluka. ³¹ šećem = šetam — v. 25. stih prvoga načina. — ³² v. op. 27.

Fin de siècle.

Sve je letilo za njime. Babe, muškarci, djeca, stražari — sve. Prietili mu skoro vješalima, vikali: — ulovite lopova! Što je počinio? Ukrao je komadić kruha u stare piljarice. Bilo to maleno, suho, iznemoglo diete. Uloviše ga.

— Što si učinio, kujin sine — — hajduče!

— Bio sam gladan — odvrati mali.

U očima mu sjajile suze. Požudno i pohotno motrio je onaj komadić kruha u drhtavoj ruci.

Stražar mu ote kruh, pa ga ponosno vodio u re-darstvo. Za njima rulja svjetina kô mravi — — —

Na drugoj je strani ulice prolazio gospodin, dostojanstveni gospodin.

— Onoga neka vode u zatvor — oglasi se neki dugi suhonja, sjegurno kakvi „fantasta“.

— Zašto? — upita ga drugi.

— Falirao je sa sto hiljada — — prevario tolike sirote, bacio ih na prosjački štap.

— Molim te, al je on *poštenim načinom* sve svoje prepisao na ženu.

R. Katalinić Jeretov.

Ples in plesovna glasba.

Spisal **Fr. Ks. Kuhač**. (Konec).

Ad 4. Kedar skladatelj zлага pravi ples, mora vedno predpolagati, da bode ta njegov ples izvajal orkester. Iz tega razloga treba mu je stilizovati melodijo in spremljevanje tako, da jedno in drugo morejo lahko gosti in svirati orkestralna glasbila. Zaradi tega ne sme melodija prekoračiti trikrat podčrtani *de, e, ef* violinskih not. V navadnem godbenem orkestru je težko izvesti plesovno melodijo, za katero mora skladatelj uporabiti v klavirski stilizaciji *all'ottavo*; plesovni orkester pa je mnogokrat sestavljen od samih godcev, ki niso virtuozii.

Daljši *kromatski* poredi glasov, naj uže bode to v diskantu ali v basu, niso sposobni za plesovno glasbo. Takisto niso v plesu na mestu težki premeti; Es-dur in E-dur so skrajne meje za celi ples.

Ako se ples pripravi za klavir, treba je paziti na prikladnost klavirja in na znanje *srednjih igralcev*. Zaradi tega ne smemo uporabljati vse one dodavke, postranske fraze ali glasovne figure, katere pristajajo orkestru, ker s tem bi postal klavirski slog preobložen, a *srednje vrste igralec* moral bi se napenjati, da izvede, kar je napisano. Ako primerjamo priredbo kakega Straussovega valcerja, ki ga je orkestroval sam Strauss, s priredbo, katero je pripravil za klavir, uvidimo, koliko dodatkov je izpustil v klavirskem slogu, kateri so pa v orkestralnej partituri.

Ker je klavirskemu igralcu plesovnega komada od tega, da more igrati brez velikega napora, ne smemo predpisati za levo roko velikih skokov ali težkih dohvatov ali grabcev (Griff).

Posebno pa se je varovati neprestanega podvajanja basa. To je pravi rugavet ter ponižuje klavir do velikega bobnja.

Kjer zahteva lahkota klavirske priredbe, dovoljeno je celo popustiti *strogi* razklad sozvokov (Auflösung der Akkorde) ali *strogi* sled srednjih delnic (Mittelstimmen). Kajti klavirski slog je podvržen drugim zakonom nego pevnii ali godbeni slog, ker v klavirju ni ne *portamenta* niti ne *prave* enharmonične premene, t. j. premene, v kateri bi se *cis* glasil drugače nego *des*.

Se ve da, tako daleč se ne sme tirati obzir na lahko izvedbo, da bi postala klavirna priredba otročja ali prostaška. *Otročje* bi bilo, kedar bi v levej roki gomazili od sozvoka do sozvoka brez kakoršnega si bodi skoka v basu, ali kedar bi opustili bodi si uže v levi ali v desni roki oktave tudi tam, kjer jih zahteva efekt. *Prostaška* bi bila, kedar bi v basu uporabili zaradi lahkote dolgi *tremolo* ali gajdaški *da-mu*, ali kedar bi melodiji ne dodajali nikdar sozvočnega glasu, ampak kedar bi ples tako priredili za klavir, da ne slišimo drugega nego frulo in bobenj; itd.

Ne obotavljam se dodati, kar sem opazil na spremljevanju naturalistiških godcev. Tako sem opazil, da madjarski glasbujoci Cigani imajo malone vedno sozvoč spremljajočih glasbil v takem preobratu (Umkehrung), da je *gornji* glas sozvoka istoveten (identički) z *melodijskim* glasom (se ve da navadno za oktavo niže nego glas melodije). Ako je, vzemimo, v melodiji glas *e*, bode tudi gornji glas akorda *e*; je li v melodiji *ge*, bode tudi gornji glas akorda *ge*; itd. To, menim, je in nič drugega vzrok, da melodija plesa, izvedena po cigan-

skem orkestru, zvoči tako energično, in da ves ples tako silno dira v živce, naj uže bode to čardaš, kolo, valcer ali kak drug ples. Jaz sem ta način spremljevanja često uporabljal v klavirskem slogu, če tudi ne tako pedantiški, da bi *vsak gornji glas akorda* imel biti istoveten z glasom melodije, a vendar tolikokrat, kolikorkrat je to dovolil dober glasbeni slog. Po svojej skušnji lahko rečem, da je tak način spremljevanja, in po njej cela priredba mnogo večega efekta, nego starinski način, kateri uči baš nasprotno.

V obče mi je svetovati, naj se hrvatski skladatelji v pogledu klavirske priredbe plesovnih komadov ugledajo v Dunajske plesovne komponiste, kateri so dotirali plesovno glasbo do velike dovršenosti, ker vedó, kaj se pristaje, in pa naj pazljivo motré plese za klavir, izdane po Dunajskih založnikih, kateri zopet vedo jako dobro, kake priredbe iščejo in želé igralci plesovnih komadov.

Ko sem pred mnogimi leti izročil Dunajskemu založniku gosp. *Spini* „Dva lahka plesa“ ter sem se opravičeval zaradi lahke priredbe, ker sem te plese namenil mladini, odgovoril mi je gosp. Spina: „Nikar se ne opravičujete, gospodine; meni je baš draga lahka klavirska priredba, in sicer zato, ker je iščejo v celej Evropi in tudi v Ameriki; vrhu tega pa more biti tudi lahka priredba „feš“ in efektna“.

Ad 5. Ples naj bode karakterističen, t. j. naj opisuje kako duševno stanje ali spominja kak pojav iz čustvenega življenja. Skladatelji, kateri mislijo le tedaj na to, kako ime hočejo dati svojemu plesu, kedar je komad uže popolnoma gotov, niso imeli, lotivši se skladanja, določenega predmeta pred očmi. Njih nakana je bila, uglasbiti samo komad, po katerem se more plesati. No glasba, katera nas ne spominja nikakega momenta iz čustvenega življenja, ni glasba, ampak igrača z glasovi, naj uže bode to prebiranje kakor mu drago zanimivo, pravilno in konsekventno provedeno. Tudi pesem, katera nima temeljnega smisla, ni pesem, ampak igrača z besedami, in naj bodo te besede še tem bolj izbrane, stihii in stiki še tako gladki. Sliko naslikati brez nakane, da ona meri po nečem kar nas ničesar ne spominja, ni slika, ampak pobarvano platno, naj bodo barve še tako žive, konture še tako pravilne.

Naslov plesa mora na kratko tolmačiti vsebino komada, da spozna izvajalec in poslušalec, kaj je mislil skladatelj, skladajoč ta komad. Nekdaj ni bilo tako; skladatelji nadelii so plesu samo zato kako ime, da si plesalci in kupci plesnega komada morejo laže zapomniti naslov: „Tuchstreifen-Menuett“, „Kettenbrücken-Walzer“, „Zacherl-Polka“ (in druge nesmisle), nego število kompozicije (opus 24, 98, 211).

Gledé narodnega izraza plesa potrebno bi bilo prav za prav, da vsak ples nosi beleg tega naroda, v katerem je ples nastal prvobitno. Ali kakor znamo, ni dovolil tega narodni ponos in narodno čuvstvo pojedinih narodov. Kajti ako je tudi ta ali oni narod poprijel in uobičajil kak tuj ples, pridržavši shemat korakov, ritem in obliko plesa, ni pa dovolil, da glasba govori v tujem jeziku, ampak je zahteval, da se prvotna tuja glasba nacionalizuje po možnosti. Ni jednega plesa, kateremu ni bilo možno originalno glasbo prevesti v kak drug

glasbeni jezik (n. pr. madjar-čardaša), niso drugi narodi prisvojili.

Oblika in ritem samega plesa more se prisposoditi z obliko in ritmom kake pesni. V sonetu pridržali so vsi narodi prvotno obliko in metrum, a besede italijanskega soneta pripadajo drugemu narodu nego besede nemškega ali hrvaškega soneta. Iz tega sledi, da v tujem plesu mora ostati oblika in ritem tak, kakoršen je bil v originalu, ali glasbo samo je svobodno ponaroditi. Tako si prizadevajo Francozi, da dobi *valcer francoski*, Španjolci, da dobi španjolski, Poljaki, da dobi poljski izraz. Romunski plesovni skladatelj *Ivanovič* zložil je mnogo valcerjev in polk v romunskem vkusu, a svet je sprejel njegove plesne z veliko pohvalo. Italijani, Rusi, Nemci uporabljajo za francosko kadriljo italijanske, ruske, nemške melodije. Vse to morejo in smejo delati tudi hrvaški skladatelji, da še želeli je, da valcer, polka... zložen Hrvatstvu kaže Hrvata.

Ad 6. Plesovni komad mora biti v vsakem pogledu korekten v ritmu, v stavku (Satz, Periode), v sozvočju, v priredbi in v pravopisu.

Da bode ritem korekten, mora skladatelj znati *plesati ples*, koji zлага. Oni, kateri ni nikdar plesal polko-mazurko, kadriljo, kolo... ne bode mogel ni presoditi, ali se da po plesu, ki ga je zložil on, tudi dobro in lahko plesati. Meni je znan *tiskan valcer*, v katerem ima jeden del valcerja 15 mesto 16 taktov. Ker sestajejo členi perijode valcerja iz dveh in dveh taktov, ima v osmem členu *samo plesalka* za svoj okret glasbo, a plesalec je nima. Takisto mi je znana polka-mazurka, v katerej ni akcenta v vsakej cezuri, t. j. v drugem, četrtem, šestem in osmem taktu na lahki del mere, kakor to zahteva ta ples, nego akcent prihaja na težki del, kakor v polki in valcerju.

V pogledu na stavek treba je pomniti, da v valcerju in polki koresponduje prva perijoda z drugo tako, da druga perijoda odgovarja prvi perijodi z *melodično sekvencijo*. Ali z drugimi besedami: prva perijoda se ponavlja ali na sekundi, terci, seksti ali, kakor v čardašu, na kvinti. *Takih sekvencij ni v našem kolu*; tu se prvi stavek do pičice ponavlja, t. j. druga perijoda se ne transponuje jeden, dva ali več glasov bolj tanko ali debelo, temveč se drugi stavek izvede z istimi glasovi prvega stavka.

V starejih valcerjih in polkah prevedla se je sekvencija v jednom delu plesa do kraja, kar znači, da je vsak del imel samo jeden motiv. V sedanjih valcerjih in polkah ima vsak del *dva* motiva, in to ne samo dva razna *melodična*, ampak tudi dva razna *ritmična* motiva, jeden za plesalca, drugi za plesalko. Ta nova struktura

odgovarja popolnoma sedanjemu duhu časa, ko vsaka žena teži za emancipacijo, ko hoče po svoji glavi misliti, govoriti in delati. Žene starejših časov so se rade držale gesel mož, ker so rade ponavljale to, kar je gospod soproj blagovolil reči, kajti, ako so tudi ponavljale moževe besede bolj tanko ali bolj debelo, smisel besed je vendar ostal isti. Drugače je z našim kolom, katero ne predločuje razgovora dveh oseb, ampak razgovor celega društva, v katerem ni razlike. Ako kdo v tem društvu reče nekaj pametnega, ponavljajo to doslovno možki in ženske, starci in mladi. Vse to mora skladatelj vedeti ter imeti pred očmi.

Kar se dostaje korektnosti sozvočja, priredbe in pravopisa v plesovnem komadu, ne morem se tu spuščati v podrobnosti. To so posebni nauki, katere ti je sistematiški in temeljito proučiti, ako hočeš biti siguran v sozvočju, v priredbi in glasbenem pravopisu. Ali nekaj mi je vendar primomniti, in to je, da glasbeno obdarjeni naši lajki, kateri sestavljajo in napišejo kak ples, ga ne dajo tiskati, predno ga je videl kak glasbeni strokovnjak. To svetujem zato, da ne osramoté z raznimi glasbenimi netočnostmi ni sebe, ni hrvaškega naroda. Tujci tudi itak dovolj preže, da morejo iznesti pred svet kak naš pogrešek ali slabost, ne bi-li na temelju teh izvedli krive zaključke. Mi moremo s ponosom in polnim pravom trditi, da ima hrvaški narod redek glasbeni dar, ter da so se Hrvatje od nekaj bavili z glasbenimi nauki; no, ako kak tujec najde v delu takega lajika, — kateri se je branil v svoji megalomaniji izročiti svoj proizvod v razsodbo strokovnjaku, — večje pogreške, sklepal bode da Hrvatje v obče nimajo niti daru niti sposobnosti za glasbo, da so v glasbeni umetnosti še barbari. Zaprečiti tako sodbo in prizadevati si, da ne pride hrvaški narod na slab, ampak na dober glas v glasbi, dolžnost je vsakega hrvaškega rodoljuba, ter mora želeli tudi vsak hrvaški glasbeni lajik.

Sklepajoč to studijo, prašam: Ker mora imeti skladatelj plesovnih komadov ne samo bñjen glasbeni dar, ampak mu je treba znati in umeti i vse to, kar sem opomnil v tej razpravi, mu li pripada po pravici pridevek umetnika? Potem: Ima li plesovna glasba vrednost? Ali se sme in more plesna glasba omalovaževati? Je li pametno in koristno, prepovedovati učeči se mladini igrati plesovne komade? In ni li plesovna glasba važen del hišne in narodne glasbe?

Ako ne moremo na nobeno teh vprašanj odgovoriti zanikalno, tedaj ni razloga, da ne bi gojili plesovne glasbe, in da bi se ž njo ne naslajali.

V Zagrebu, 20. februarija 1893.

Malo kritike.

(Dalje.)

Ker se g. uredniku zdi škoda vsakega praznega prostora, porablja tudi platnice in se pogovarja ondu s svojimi čitatelji, češ, da se tu *giblje prosteje*. Teh poslednjih besed sicer ne umem prav; ali merijo morda na to, da se platnice navadno zavržejo pri vezavi? Mislim, da bode morala skoro prestati ta razvada, odkar g. P. Škrabec zavija v platnice nabožnega lista plodove

najgloblji jezikovnega raziskovanja. Vsekakor je res, da g. urednik razpravlja na platnicah „Dom in Sveta“ najvažnejša in najbolj pereča vprašanja, pišoč o našem obzorju, dajoč pisateljem dobre sovete, vzpodbujajoč jih in milo karajoč itd. Kdo se ne spominja pri teh pomenkih Stritarjevih „literarnih pogovorov“ in „Zore“? In vendar kolik razloček! Res, da je tudi Stritar, hoteč

biti poljuden, preveč raztezal in razblinjal vsako misel; ali videti je bilo povsod, da mož piše pripravljen, da se morda celo vestno ravna po naukih metodikov, ki ti priporočajo, ako hočeš pisati o kakem predmetu, da si zbiraj najprej gradivo, potem razmišljaj o njem, razvrsti je in naposled še le je spravi v obliko — in piši o njem. Res da nahajamo tudi na „Dom in Svetovih“ platnicah mnogotero krasno, izvorno misel. Jedna najlepših in najlepše izraženih videla se mi je ta-le (VI. št. 1. na platnicah): „Stvarnik nam je določil namen ta, da se ohranimo, *izpopolnimo na svetu med drugimi narodi in zveličamo*“. Ali ni to isto, kar je trdil Mladočeh Masaryk, rekši v državnem zboru: „Wir wollen uns national ausleben“? ali je tudi mnogokaj banalnega, kar se nam je uže boljše pripovedovalo drugod. Zajedno pogrešamo stroge razvrstitve; skokoma pa sledijo misli, kakor je katera zdrsnila pod pero. V obče se opazuje nekaka, vihravost, res da le na *platnicah*, ki so samo „po vrh“; ali to so sestavki, v katerih se dajejo zlati nauki pisateljem o njih vzvišenem zvanju, o vnanji obliki, o jeziku. Komu ne pride tu na misel rek: „Verba movent, exempla trahunt“? Dà, ta platniška pisava ni najvzornejši „eksempelj“.*)

Da se uredniku slovenskemu ni ogniti slovniških vprašanj, to se ume samo ob sebi. Ali „Dom in Svet“ je doslej vedno ubiral — to treba priznati — srednjo pot. Dasi se ponaša urednik, da se spominja tudi o manjših vprašanjih vseh (!) razlogov za in proti, kar so jih napisali jezikoslovci (menda do tega moža psihološki zakon o zavestni ožini nima moči), vendar se ne poprime vsakega novotarstva; nasprotno pa je po pravici tudi on prišel na dnevni red preko Jeranove in Zamajčeve starine.

Vse hvale vredna ta srednja pot! Ali to nesrečno jezikoslovstvo! To je tista sirena, ki jej malokateri slovenski pisatelj — kamo li urednik? — uide. Tudi „Dom in Svet“ se je ni ubranil. „Besede“ („Beseda — kje si? v IV. J. „Dom in Svetu“) nesrečnega spomina in urednikovih ondotnih pripomenj se ne bodem dotikal: de mortuis nil nisi bene! Ali g. urednik se je v zadnjem času sam tudi spustil na ta opolzli pot.

Čul in čital sem uže večkrat, da Slovenci smo filološki narod. Nekdaj sem tudi jaz verjel tej trditvi, dandanes pa sem uverjen, da je to le toliko res, da bi vsak Slovenec *rad* bil filolog. Tisto pustimo na stran,

*) Opomnje o profesorjih slovenskih (VI. 3), mislim, da je najboljše, ako se ne dotaknem; odkrito priznavam, da ne dela uredniku posebno velike časti, in njemu v prid rajši recimo, da je, hoteč biti šegav, napravil slab dovtip. Nočemo zagovarjati profesorjev in njih slabostij, zlasti ko nam je znano, kako so se porajali včasih slovenisti na Dunaju v Miklošičevi fabriki; ali mislim, da ni čitatelja, kateremu ne bi bolje ugajalo ravnanje onega součenca urednikovega, ki je tudi pri drugem učitelju rabil novotarno besedišče, dasi mu je ušel na ta način marsikak dober red.

da v vsaki zasebni družbi naši pride prej ko prej na vrsto tudi kako jezikoslovno vprašanje; to je nedolžen sport, ki ne škoduje nikomur. Ali da uže vsak pisatelj, i najmlajši, nastopi na pisateljsko poprišče z *utrjeno* pisavo in je silno razžaljen, ako mu urednik kaj popravi v smislu pisave svojega lista; da se vsak pisatelj (zlasti historiki) čuti pozvanega in jakęga dovolj, da zajaše etimološkega vranca, to je pa smešno in otročje. Miklošiča ni bilo sram čisto priznati: „Philosophari est nonnulla nescire“, Krek resno svari pred etimologijo ljudsko — etymologija vulgaris. — Ali vse nič ne pomaga. Koliko sem si uže moral dati poučiti svojo nevednost — „demitto auriculas ut iniquae mentis asellus“ — od slovenskih historikov in nehistorikov, da *Sava* se imenuje zato, ker je *nasida* uže toliko proda (druge reke ga ne), da *Drava dere*, da od Modre do Odre je samo jeden korak, in ni še davno tega, kar sem (prav v „Dom in Svetu“ VI. 3) čital, da *Soča je Jazontija* reka, v „jazu“ tekoča voda.

Platon pripoveduje v „Apologiji Sokratovi“, da Sokrat, hoteč se uveriti, je-li on največi modrijan grški, za katerega ga je bilo proglasilo grško proročišče, je romal okolo državnikov, umetnikov in naposled tudi rokodelcev; našel je pri teh zadnjih največ vsaj strokovnega znanja, bili so temeljito izučeni v svojem področju, in v tem jih je moral hvaliti in jih pametne imenovati. Ali brž ko je dalje občeval z njimi, pokazali so svojo nemodrost, modrujoč tudi o predmetih, ki se niso dostajali njih zvanja in znanja, zlasti o visokih političkih in filozofskih problemih, ter prisvajajoč si razsodnost. Zaradi tega jih ni mogel Sokrat imenovati modre, ker so mislili, da o tem vedo kaj, ko niso vedeli nič, a on sam sicer tudi ni vedel nič, a je vsaj vedel, da nič ne vé. — Ko bi se našel v nas kakov Sokrat, ki bi hotel dognati, koliko pametnikov je v nas, to bi mu trebalo samo, kogarkoli modrino bi želel poskusiti, zvabiti ga na jezikoslovno polje, in brž bi se tiček ujel. Pokazalo bi se zdajci novodobnemu Sokratu, da Slovenci nismo morda „zgolj tūmpei ali neīmni ljudje“, ali javaljne bi našel koga, ki bi bil tako moder, da bi mu ne sedel na jezikoslovne limanice. Niti „Dom in Svetov“ urednik bi mu ne ušel!

Prvi odstavek „Besede“ („Beseda — kje si?“) je opremil g. urednik (IV. str. 36) z nekaterimi opomnjami, ki se opirajo sicer samo na zdravi razum, ali so se mu sponesle prav dobro. No, povsod ni imel iste sreče, dasi zatrjuje, da mu niso razlogi naših jezikoslovcev znani prav nič manj, kakor tem, ki ga hočejo včasih prijazno ali neprijazno teh rečij učiti.

V „raznih stvareh“ VI. 192 čutil je g. urednik dolžnost, da opraviči pisavo Slomšek — Slomška, in je razrešil ozel tako-le: „Tako smo ravnali: 1. Ker je tako pisal g. pisatelj in govornik (t. j. g. Fr. Kosar); 2. ker Štajerci tako govoré in so uredniku uže očitali,

ko je pisal v „Drobtinica“ „Slomška“; 3. tako piše pok. Marn, piše tudi izdajatelj njegovih del, gosp. Mih. Lendovšek; 4. ker se dá vsaj dobro opravičiti z blaglasjem. Zato „pustimo Štajercem Slomška“, kakor so mi rekli, tem bolj, ker pravijo oni v imenovalniku „Slomšek“, mi pa — menda večinoma — „Slomšk“. — No, mislim, da malo manj razlogov bi bilo v tem slučaju malo več; oni Sokrat vsaj bi se bil menda zadovoljil z jednim samim, ko bi bil le ta kaj vreden; in izmed četirih tukaj navedenih je vreden nekaj le drugi („ker Štajerci tako govoré“), vsi drugi so piškavi ali menda dobri dovolj za poljudno pisavo, kali? Ko se navaja razlog, češ da tako so pisali ta ali oni imenitni pisatelj, spomnim se tistega dovtipa, ko hudodelec, opominjan, naj se udá, ker dve priči pričati o njegovem zločinstvu, zavrne sodnika, češ da mu on privede trideset zanesljivih prič, ki ničesar ne vedó o njegovem zločinstvu. Ne vem, ali se je g. urednik, naštevajoč one razloge, držal tistega, ki ga je napisal jezikoslovec Levstik v slovnici (Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen), kjer nekje uči (knjige mi ni pri roki, torej ne

morem natančno navesti mesta), da bi trebalo lastna imena na šek sklanjati s pridržanim -e jem (šek šeka), kjer so nastala iz prvotnega -šček, to pa iz ščak=skjak. Na Goriškem jih izrekajo res še vse vprek s čistim -šček ali bolje -ščk, n. pr. Gabršček, Goljevšček, Drašček, Levpušček itd. Imena na -šček izvirajo torej s pomočjo obrazila jak (ki tvori iz pridevnikov samostalnice za osebe možkega spola) iz pridevnikov na -ski, v katerih tiči kot deblo ime tistega kraja, katerega stanovnike nam znači ime na -šček. Slomšek znači človeka, ki ima svoj dom na Slomu. Zanimivo je, da je bil res tudi škof Slomšek rojen na Slomu. — Ali naj bi bil torej g. urednik vse to navel za svojo pisavo? Toliko učenosti za tako muho! Ne, tega ne zahteva nihče, ampak molčal naj bi bil — si tacuises itd. — ali pa naj bi se bil obrnil do kakega strokovnjaka, ki bi mu bil brez dvojbe pojasnil stvar. Iz omenjenega zagovora pa se da zajedno med vrsticami razbrati, da g. urednik samo štajerske—ške piše tako, a kranjske Podkrajške, Gabrske tudi v prihodnje olajša za tisti vmesni e.

(Konec pride).

Ruske drobtinice.

Съ миру по литкѣ, голому рубаха.

V Rusiji je 34 tisoč prihodov (far) i 60 tisoč cerkvá, kapelic i molilnih hiš. Toliko je tudi svečnikov. Vseh škofij pa je 63, pa še 34 vikarijato. Torej na jednega škofa pride do 550 prihodov, nad 900 cerkvá i toliko tudi svečnikov. Da je prostor naših škofij obširen, je pač vsakemu lahko umevno. Tudi naseljenost teh duhovnih carstev narašča tam pa tam do 2 milij. duš. Torej je škofom neposredni nadzor za pastvo nemožen. Sv. sinod namerja malo po malo razkosati največje škofije i na ta način usiliti (okrepiti) pastirsko skrb pravoslavnega duhovništva do svojih pravoslavnihi ovčic.

— Znano je, da kembrisko vseučilišče vsako leto imenuje nekoliko zaslužnih možev inozemnih držav kot častne doktorje i člane svojega naučnega hranilišča. Med temi srečneži je letos bil tudi naš slavní Čajkovskij. Dopisnik „Ned.“ prav burljivo opisuje ceremonijo i slavnost tega velikega praznika v kembriski alma-mater. Med drugim navaja tudi besede Čajkovskega, katere mu je poslednji rekel po okončanju obreda: „Мантія, такъ мантія, нѣтъ себѣ!“ — kar se pravi, da mu srednjevečni nared ni ugajal prav nič. Dá, tudi dopisnik pravi, da je bil naš Peter Iljič bolj podoben kakemu špan-skemu, veličavemu inkvizitorju, nego pa krotkemu ruskemu Slovanu. No vse to so le zanimive novinarske podrobnosti, katere svedočijo — o ruski „nekulturnosti“, porečejo naši neprijatelji, jaz pa menim, da le o ruski prostoti, kateri po slovenski pravimo tudi neokornost, koja v podobnih slučajih ne pozna evropskega, srednjevečnega bleska. In pa je, da so tudi Angleži začeli poštovati rusko vedo i umetnost, in sicer umetnost muzikalno, črpajočo iz bogatih narodnih virov. Kajti Čajkovskij je velik s tem, da zajema i snuje svoje umotvore na podstavi ruske narodne pesmi.

— „Общество русскихъ землевладельцевъ Юго-Западнаго края“ je osnovano od konca do kraja. To društvo je akcionarno, udeleženci njegovi morejo biti le Rusi, dá, i to le pravoslavni. Društvo bode pokupovalo od koder-koli zemlje s pobišji i brez onih ter preprodajalo jih le v roke ruskih preseljencev iz notranjih ruskih gubernij na uslovjih lagotnih. Društvo bo skrbelo tudi za zboljšanje

zemlje i njene kulture. Namen društva je torej blag i v državno-gospodarskem obziru jako važen. V osnovi mu bodo izključno patrijotične smeri, če se mu posreči ohraniti svoj istinito ruski značaj, kar pa mu bode delalo gotovo nemalo zaprek. Mi bomo le tiho slušali, dokler se bode razdal (razlegal) zvočen zvon; ko se pa za besedami pokažejo tudi dejanja, tedaj pa še kaj več povemo o tej izvrstno narodno-gospodarski napravi. Za sedaj pa prvim ruskim zemljevaldelcem jugo-zapadnega kraja želimo le več sreče, nego pa je imajo mnogotera akcionarna predprijetja, katera začenjajo svojo delavnost pod domačim praporom, nadaljujejo z premeno obnovnih člankov ustava v kosmopolitičnem smislu i končajo s — pif, paf, puf v srca svojih predstojnikov, s praznimi kasami svojih hranilišč i s prokletjem vseh, kojim je bilo ž njimi kaj opravka. Primeri pač niso za gorami: ni dovolj umenja ali poštenja. Sapienti sat . . .

— Ministerstvo državnih imetij prenaradijo tako, da bode na prvem planu zemljedelje in se bode za naprej imenovalo „ministerstvo zemljedelja i državnih imetij“. Rusija, kot država izvrstno zemljedelna, je bila namreč dosedaj, menda kuram na smeh, kakor pravi ruska pogovorka, brez zemljedelnega ministerstva, imela je ta najizdatnejša državno-gospodarska odrasel samo svoj predalček v ministerstvu državnih imetij. Zadnja leta pa so pokazala, kje je za Rusijo glavni nervus rerum gerendarum, i da ravno ta nervus trpi veliko zanemarjenje od države i njenih sestavnih členov. Poslednje slabe letine so pa tudi z nova potrdile pogovorko, da ni hudega brez dobrega, da ni škode brez prida. Ta prid se je uže sedaj izrazil v brezčisljenih merah, kojim je glavna svrha zboljšati i povzdigniti kmečko zemljedelje. Med temi merami je poslednja ta, da je rečeno ministerstvo sprožilo vprašanje, ne morejo li železodelateljni zavodi na Uralu vzeti se za razna zemljedelna orodja, katera so *conditio sine qua non* vsakega napredka. Podobni stroji so namreč do olmene robote menda najbolj iz-za meje postopali v Rusijo. Tedaj delavcev ni nedostajalo, denarja je pa tudi bilo kot toče, bogačipomeščiki so si lahko pomagali ali na ta, ali na drugačin. Le za

kakih 20 let so tudi tovarne evropske Rusije začele baviti se s to odraslo obrtnijo, i to samo blagodar (zaradi) visoki colnini, katero je ruska vlada naložila na zamejni železni tovar. Ali po vzrokih jako umernih ni zagrančni, ni domači zemljedelni stroji do azijskih poljan do sedaj vidno niso dohajali. Drugače pa bo, če se krajna, ondotna železna obrtnija poprime tega dela. Da se pa zgodi to, se je ministerstvo državnih imetij obrnilo tudi k zemstvu priuralskih gubernij, da bi ta pomagala mu širiti med kmeti svojih delokrogov pojme o bolj razumnem obdelovanju zemlje. Nevednost, revščina, nekaj top konservatizem i ljubav k vsemu staremu — to so glavne ovire zemljedelnega napredka, kakor v evropski Rusiji sploh, tako posebno v zapadni Sibiriji. Ali vse te ovire možno je do nekaterih razmerov odstraniti in zmanjšati. Ministerstvo kaže zemstvu gotovo pot, po kateri morejo doseči nepričakovanih uspehov. Pogoste

razstave po raznih oddelih domačega gospodarstva in premijiranje izvrstnih gospodarjev ne zlatimi i srebrnimi medalijami, temveč s poljedelnim orodjem bi po misli ministerstva najbolj mogle pomagati podjemu zemljedelne kulture. Če zemljedelna orodja po svojih cenah postanejo bolj dostojna, če kot darila za vzorno gospodarstvo začnejo prodirati v priuralsko Sibirijo, potem se pač zagrizeni privrženci plesnive starine morejo odkrižati od svojih predvzetih starokopitnih zemljedelnih prijemov. Kajti ne glede na pravljice o dobrih starih časih, o časih dedov in pradedov, tudi v sibirskih jurtah primeri mičejo, primeri več veljajo, nego pa cele kipe ministerskih i zemskih predpisov. Velika sibirski železna proga se gradi resno, resno je torej tudi v gospodarskem obziru treba pripravljati se, da bi po njej ne škripali prazni vlaki...

B. T.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

VIII. velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda se je vršila v sredo 26. t. m. v lepem kraškem trgu, v prijazni Sežani. Vidni napredek, kateri je naredila družba v zadnjem letu, kazal se je tudi v ogromni udeležbi in v velikem navdušenju navzočih, ki so čuli o prelepih in za naše razmere ogromnih uspehih družbenega delovanja. Velike skupščine družbe sv. Cirila in Metoda so postale nekako slovenski narodni praznik, ki dá bojevnikom za sveto narodno reč priliko, veseliti se uspehov ter se krepiti za bodoče boje na polju narodne ideje.

Posebni vlak pripeljal je udeležence iz Koroške, Štajerske in Kranjske na kolodvor v Sežano ob pokanju topičev in sviranju godbe. Na kolodvoru čakali so vlak došleci iz Primorja in domačini, njim na čelu Sežanski župan gosp. R. Mahorčič, ki je pozdravil došle goste. Gospica Mahorčičeva je isto tako pozdravila došle dame ter jim poklonila prekrasne šopke. S kolodvora korakal je sprevoz, na stotine udeležencev, skozi slavolok v Sežano, z zastavami okrašeno. Na slavoloku stal je napis: „Vam, ki ste naši“. Skupščinarji so se udeležili sv. maše v župni cerkvi ter potem odšli na prostor zborovanja na Mahorčičev vrt, ki je bil vkusno okrašen. Družbin predsednik, veleč. gosp. prof. Tomo Zupan, otvoril je zborovanje, konstatujoč sklepčnost; bilo je zastopanih 100 podružnic; pozdravi vse navzoče ter predstavi vladnega komisarja. Pozdravil je skupščino v imenu družbe sv. Cirila in Metoda za Istro gosp. dr. Vitezić, ki je bil burno pozdravljen. Društveni tajnik, veleč. gosp. župnik Žlogar, je temeljito in v prav krasnih potezah poročal o društvenem delovanju v preteklem letu ter je v svojem lepem poročilu kazal, kaj smo storili Slovenci v boju za narodni obstanek na periferijah naših dežel. Zlasti je povdarjal neprecenljive zasluge, ki si jih je steklo narodno ženstvo za našo družbo, koje kulturno misijo sedaj podpira ženska armada, nad 4000 bojevnic. Tajnikovo poročilo sprejelo se je z nepopisnim navdušenjem, ter se je izreklo soglasno odobravanje sedanjemu družbenemu delovanju, ki naj bi bilo tudi v bodočnosti tako. Blagajnikovo poročilo, kačoč izvrsten denarni uspeh, se je potrdilo soglasno na predlog preglednega odbora. Po pravilih izstopivši odbornik in drugi funkcionarji bili so voljeni vsi, le namesto g. dr. Tavčarja, ki je odklonil zopetno volitev, bil je izvoljen veleč. gosp. Koblar. Predlog g. dr. Vitezića, da se voli odbor, ki vse potrebno ukrene za skupno delovanje družbe sv. Cirila in Metoda za slovenske

pokrajine in družbe za Istro, in g. prof. Mandića, da se odpre 1. razred v Rocolu, se izroči odboru v izvršitev. Po končanem dnevnem redu zahvalil se je prvomestnik vsem zborovalcem ter prosil pooblastila, da sme v imenu skupščine pohoditi g. e. kr. okrajnega glavarja ter ga prositi, da sporoči na Najviše mesto udanostno izjavo družbe sv. Cirila in Metoda, kar je bilo sprejeto z burnimi slava-klici. — Ob 1. uri pričel se je banket na vrtu g. Mahorčiča, ki je bil v vsakem oziru izvrstno prirejen.

Ob 3. uri odpeljal je posebni vlak vse skupščinarje v Divačo, od koder so šli, pozdravljeni po g. županu v prekrasno vilenico, ki je očarala s svojimi podzemeljskimi čudeži vse obiskovalce. — Zvečer bila je prosta zabava na vrtu g. Mahorčiča v Divači, in le prehitro je prišla ura odhoda in ločitve. — Tako je minul prekrasen in za Slovence vevležen dan, kjer se je v jedinstvi in slogi kratko razmotrivalo vprašanje, kako ščititi našo narodnost napram krutim silam ponemčevanja in poitalijančevanja.

Velika pevška slavnost v Mariboru. Kljub hujskanju in pritisku sovražnih nemških listov vršila se je velika slovenska slavnost v Mariboru dne 6. t. m. prav sijajno. Zbog slabega vremena ni bilo baš ogromne udeležitve, vendar pa je prišlo iz vseh slovenskih krajev veliko število gostov.

Zborovanje je pričelo ob 4. uri. Poročilo tajnikovo in blagajnikovo sprejelo se je odobravanjem, zatem volil se je odbor. Z vsklikom bil je izvoljen predsednikom g. dr. Brumen. Točno ob 5. uri začel je koncert. Poleg posvetne inteligencije, bilo je mnogo duhovnikov, pa tudi preprostega naroda. Ptujski nemška godba izvršila je svojo zadačo uprav izbornu. Pevske točke morale so se vršiti zaporedoma radi nastalega dežja. Kljub temu, pa je občinstvo vstrajalo, kajti pelo se je dcvršeno, uprav divno, sosebo kar se tiče ženskega in mešanega zbora. Zato morale so se malone vse točke ponavljati.

Skupščina slovenskih in hrvatskih abiturientov. Dne 6. t. m. imeli so slovenski abiturijenti shod v Zagrebu. Prišlo je veliko število slovenskih abiturientov iz Kranjske in Štajerske, bilo jih je tudi lepo število iz Dalmacije in iz Banovine. Pred zborovanjem obiskali so vsi v sprevođu grob pesnika Stanka Vraza na Zagrebškem pokopališču. V imenu Slovencev položil je na grob venec abit. Sušnik. Komers se je vršil v dvorani mestne streljane. Prišlo

je mnogo odličnega občinstva, zastopano pa je bilo tudi Zagrebško vseučilišče, zatem akademična društva „Hrvatska“, „Zvonimir“ ter slovenska „Triglav“ in „Sava“. Sodelovalo je pevsko društvo „Sloga“, tamburaški zbor akad. društva „Zastava“ in ognjeglasna glasba. Stoloravnatelj je bil abiturijent Polić, koji je pozdravil posebno presrečno Slovence. Zahvalil se mu je Slovenec g. Lampe v navdušenem, ognjevitom, slovenskem govoru. Povdarjal je vzajemnost Hrvatov in Slovencev in napil „drugi domovini Slovencev, svobodni in zjedineni Hrvatski“. Ta govor je vzbudil nepopisno navdušenje. Odgovoril mu je Hrvat Domjanić v sličnem smislu. Posebno odobravanje pa je žel Hrvat Radić, dokazajoč, da mora imeti vsak Hrvat tri ideale: svobodno in pošteno živeti, težnjo po svobodni obitelji in delovanje za svobodo in zjedinenje domovine. Dr. Tresić govori o dolžnostih akademiških občanarjev. Delovati morajo Slovenci in Hrvati skupno v ljubezni in slogi. V tem je odrešenje. Uprav gromovito odobravanje pa je sledilo govoru delegata „Triglava“, akad. občanarja Šmauca. Tudi on priznava, da je treba mnogo delati. Nemci i Italijani imeli so mnogo posamičnih književnih jezikov, sedaj pa so tudi književno zjedineni in veliki. On, kot Slovenec, ne pozna meje med Hrvati in Slovenci, ne pozna Sotle. Nazdravlja kulturni vzajemnosti Slovanov, sosebno pa Hrvatov in Slovencev. Slovenec Lampe nazdravi Strossmajerju in Starčeviću. Govorniku niso niti dopustili, da dovrši svojo napitnico, ampak prišli so ga in ga nosili na plečah po dvorani. Med komersom nabrala se je tudi lepa vsota za družbo „Sv. Cirila in Metoda u Istri“.

„Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ za Kranjsko, Koroško, Primorsko in Štajersko ima svojo letošnjo skupščino dne 16. do 18. t. m. v Mariboru. Po glavnem zboru volijo odposlanci novi upravni odbor.

Kranjska na bolgarski razstavi v Plovdivu. Izložil je lani nekoliko svojih del tudi Ljubljanski slikar Ljudevit Grilec. Razsodniki priznali so mu veliko srebrno kolajno, katero mu izroči te dni prof. Anton Bezenšek kot pooblaščenec bolgarske vlade. Zajedno prinese tudi čebelarju Mihaelu Ambrožiču iz Mojstrane na Gorenjskem državno srebrno kolajno v priznanje tvarine umnega čebelarstva, katero je bil razstavil v Plovdivu.

Narodna čitalnica v Kranju. Dne 13. t. m. praznuje ta čitalnica tridesetletnico svojega obstanka. K tej slavnosti delajo se velike priprave. Prebitek namenjen je v prid spomeniku neumrlemu Preširnu.

Italijanski list na slovenskem jeziku bodo izdaval Italijani v Gorici; s tem vsaj priznavajo, da so Slovenci.

C. kr. obrtna strokovna šola za industrijo in šola za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani. Iz letnega izvestja o šolskem letu 1892/93 posnemamo naslednje podatke: Šola za lesno industrijo obiskovali so 104 učenci, izmed katerih 38 s povoljnim, 8 z nepovoljnim vspehom; ponavljavni izpit morajo položiti trije, neklasifikovan ostal je jeden, odhodno spričevalo pa je dobilo 10 učencev. Po veroizpovedanju bili so vsi rimokatoliki, po narodnosti malone vsi Slovenci. — Šola za umetno vezenje in šivanje čipek pa je obiskovalo v istej šolski dobi 61 učenec s povoljnim vspehom. Med temi bilo je po narodnosti 45 Slovencev, 1 Hrvat, 2 Poljakini in 13 Nemci. Izvzemši jedno Židinjco, bile so vse ostale rimokatoliške vere.

„Lega Nazionale“. Italijanska šolska družba „Lega Nazionale“ imela je letošnji svoj občni zbor v Rivi na Trentinskem ob Gardskem jezeru. Zborovanja udeležili so se odposlanci iz Trsta, Istre, Dalmacije, Gorice in Goriške. —

Družba ima dva odseka; prvi, važnejši je „Tržaški“, kateri je vrgel tekom zadnjega leta družbi lepo vsoto gld. 27.326 25 čistega dobička, a drugi odsek, Trentinski pa 7.520 gld. Posebno pozornost obračalo se bode nadalje poitalijančevanju Tržaške okolice in Istre zidanjem italijanskih osnovnih šol. Sklenili so resolucijo o večnem vprašanju za italijansko vseučilišče v Trstu. Po zborovanju napravili so člani „Lega“ izlet na italijanskem parniku po Gardskem jezeru na italijanskem obrežju. Avstrijskemu vladnemu komisarju zabranila se je udeležitev, ker „kot nečlan „Lega“ nima pravice stopiti na italijanski parnik“. O tem izletu pa so vsi tukajšnji italijanski listi molčali, prinesli so to zanimivo vest hrvatski listi.

b) ostali slovanski svet.

Kollárjeva slavnost prepovedana! Podžupan Trenčinski prepovedal je slavnost v spomin 100letnice rojstva Jána Kollára, ker se je bal „panslavistiških demonstracij“. Mošovčani obrnili so se do ministerstva, a to je prepoved potrdilo, *tembolj, češ da se je namerjal slavnosti pritisniti mednarodni slovanski pečat, kajti razpošiljala so se vabila v poljskem, češkem, hrvatskem in ruskem jeziku.* („... prý poradatelé slavnosti chtěli ji dáti ráz mezinárodní slovanské slavnosti, raseslavše pozváni polská, česká, chorvatská a ruská, z jejichž některých slov bylo patrné podněcování k národní nenávisti.“) S tega se vidi, kako cenijo Madjari slovansko prosveto! — Zabranjena bila je celó plesna zabava ter je podžupau odredil, da se mora vsak došedši tujec prijaviti pri njem najdalje v jedni uri po prihodu pod grožnjo denarne globe od 5 do 100 gld. in posilne odprave s stražarji! Evropsko novinarstvo se v obče spodtika nad tem najnovejšim dokazom madjarske svobode.

Dne 6. t. m. pa se je zbralo v Moščenicah na tisoče slovaških rodoljubov, katere so razgnali orožniki z bajoneti. Napadli so tudi poslanca Masaryka in njegovo obitelj. Meščanstvo je vsled tega novega madjarskega nasilstva silno razburjeno.

Romunska konferencija. Dne 23. pr. m. odprla se je v Sibirju konferencija, katero so sklicali ogerski Romunci. Shoda udeležilo se je okoli 4000 oseb, večinoma kmetov. Prepovedana je bila udeležitev inozemcem. Predsednikom bil je izvoljen dr. Ratiu, kateri je v svojem govoru naštel vse težnje ogerskih Romuncev od leta 1848. pa do 1891. Povdarjal je, da so bile vse te težnje v obliki pritožbe opisane v spomenici, katero bi bila imela lani izročiti posebna deputacija Nj. Veličanstvu, a madjarska vlada postavila se je med Romunce in kralja, da deputacija ni mogla niti pred kralja. Odkar je bila ta deputacija na Dunaju, do tedaj napada ogersko-židovsko novinarstvo na najbrezobzirnejši način romunsko narodnost, nazivljajoč narodno borbo za lastni obstanek in za svoj jezik — veleizdajstvom! Pozivlja navzoče, da delajo z vsemi silami v prosep narodnih interesov. Za tem prečitalo se je poročilo odbora petindvajsetorice. V tem poročilu povdarja se, da se je narodna zavest romunska mnogo ojačila od zadnjega sestanka, da se Romunci upirajo vladni cerkveni politiki ter da evropsko javno mnenje pozna dobro žalostne odnošaje ogerskih Romunov. Dalje razpravlja zgodovino spomenice, dokazujoč, kako proganjajo Madjari vodje romunske in novinarstvo romunsko, kajti neumornega vodjo in boritelja drja. Lukacina vrgli so celó v ječo! — Izvoli se zatem odbor četrdesetorice, večinoma pristaši zmerne stranke. Sklene se resolucija šesterih točk, v koji se popolnoma odobrava sedržaj lanske spomenice ter se zahteva samouprava transilvanskih Romunov. Konferenciji sledil je banket. Prvi je spregovoril predsednik Ratiu, nazdravljajoč

izvršujočemu odboru in vsem neumornim boriteljem romunske stranke. Popovici napil je romunski mladeži, Basesti emancipovanju narodnosti romunske izpod oholega jarma madjarskega. Prisotni bili so tudi slovaški prvaki Stefanovič, Duxner in Boto. Stefanovič govoril je na romunskem jeziku o slogi romunsko-slovaški; odgovoril mu je Datner, rekši, da Romunci želé to spravo ker priznavajo, da imajo Slovaki večo pravico na Erdelj nego pa Madjari. Toliko zborovanje, kolikor banket, vršila sta se v najlepšem redu in soglasju. Ta lepi uspeh pa silno srdi madjarske novinarje, kajti oni slutijo, da je odzvonilo madjarskemu paševanju, hitro ko nemadjarski narodi složno jamejo otesati jarem oholega Atilizma.

Rusi na Oggerskem. „Národní Listy“ objavljajo pomenljivo vest o vestnosti ljudskega štetja na Madjarskem, sosebno kar se tiče prebivalstva ruske narodnosti. Koncem leta 1890. bilo je namreč uradno naštetih Rusov v Madjarski 379.713, v tem ko jih je bilo leta 1851. uže 347.000. Po tem štetju bili bi se Rusi na Oggerskem pomnožili v 40 letih samo za 32.713 duš, ali $\frac{1}{4}\%$ vsako leto. Vse drugače pa se znajo množiti Madjari. Leta 1851 bilo jih je 3.749.000, leta 1890. pa uže 7.361.207. Treba pa je pomisliti, da so prišteli vsakega Rusa in sploh Slovana, ki je nekoliko govoril madjarski, za svojega! Sploh pa se tlačijo Rusi na vsak način. Njih jezik nima mesta niti v šoli, niti v cerkvi. Za njih duševno hrano skrbi jedini listič „Listok“, a še ta jedva živi.

Zasebno žensko učiteljišče (приватную женскую семинарию) otvorijo začetkom 1893-94 v Stanislavovu v Galiciji. Deželni šolski svet je uže potrdil pravila. Letos bode samo prvi razred; mesečna šolnina znaša 8 gld.

„Die Monarchie und die Nationalitäten Ungarns. Pod tem zaglavjem razpravlja z dne 5. t. m. na uvodnem mestu „Münch. Allg. Ztg.“ jako obširno položenje na Oggerskem. Članek dokazuje, da madjarski šovinizem je prispel uže do skrajnosti, da je na Oggerskem 10 milijonov nemadjarskega naseljenja nezadovoljnega. Da je jako nemodro in opasno postopanje proti Romuncem, da se za slučaj zunanjih spletek Romunija odbaciva od trozveze in spravlja v naročje Rusiji; opasno pa da je tudi tlačenje Slovakov in drugih narodnostij. Na Dunaju da dobro vedó, kakó nestrpen je madjarski šovinizem; monarh da je uže pred leti zaklical: Kedar se vendar spravite z ostalimi narodnostimi? Ves članek jako rezko obsoja madjarsko politiko proti nemadjarskim narodnostim in trdi, da trozveza vendar ne more mirno gledati takega postopanja. Ako pomislimo, da omienjeni časopis piše drugače popolnoma v smislu avstrijskih nemških liberalcev, ki podpirajo Madjare, je ta članek vsekakor pomenljiv.

„Národní Noviny“ poslale so iz Turč. Sv. Martina v Cetinje nastopni brzojav: „Slávnostnému komitetu. Slaváci klanjajú sa Vám a radnjú sa spoln s Vami. „Národní Noviny“. — Pozdravile so tudi romunsko konferencijo v Sibinju z brzojavom: „Statným abrancom národných práv, udatným bojovníkom za svobodu, rovnost a bratstva náš ply obdiv a uznalost. Boh žehnaj Vaše kroky! Se treasca! „Národní Noviny“.

Rusi na Dunaju. V avstrijski prestolnici živeči Rusi imajo samo jedno malo cerkev, katera pa nikakor ne zadoščuje potrebam mnogobrojne ruske naselbine. Da se opomore temu nedostatku, zgraditi se v kratkem dve večí cerkvi, in sicer jedna poleg ruske poslaniške palače, a druga na osrednjem pokopališču Dunajskem. — Pražka „Politik“ javlja, da se zidanje začne takoj o povratu sedaj odsotnega poslanca kneza Lobanova. Obe cerkvi stali bodeti okolo jeden milijon rubljev. Za pokritje teh stroškov podarila je ruska vlada

vsoto 400 tisoč rubljev, nekaj tisočakov pa so darovali imoviti člani Dunajske ruske kolonije. V praznovanje dovolitve zidanja bila je uže prošlega meseca svečana služba božja v kapelici ruskega poslanstva, katere so se udeležili vsi članovi ruskega generalnega konzulata in mnogo občinstva ruske narodnosti. Umevno je, da so Dunajski Rusi jako zadovoljni, da se jim izpolni ta dolgoletna želja.

Razpust grško-katoliških semenišč. Vsled Najvišega odloka z dné 13. julija t. l. razpuščeni ste grško-katoliški semenišči na Dunaju in v Levovu. Ta naredba je gališke Ruse jako razburila. Ker pa je sledila kmalu po vrnitvi mitropolita iz Rima, misli se, da je bila to posledica dogovora s sv. stolico. Da se pa duhovi pomirijo nekoliko, javlja se sedaj službeno, da so namerjali preosnovati obe semenišči uže pred leti, da pa v tem ne pridejo v poštev toliko cerkveni, kolikor državni interesi.

Knez Nikola Črnogorski imenovan je povodom Obodske slavnosti častnim doktorjem vseučilišč v Petrogradu, Kazanu, Oksfordu in Parizu.

Obodska slavnost. Prigodom obodske 400letnice izšel je „Глас Черногорца“, v praznični obliki ter na čelu prinesel je članek „Слава Зетскимъ Господарима Ивану и Ђурђу Црнојевићима!“ Omenja v tem članku, da baš slavnostni dnevi zanašajo misel v težki početek Črne Gore. Po kobni smrti Dušmanovi razdrila je sebičnost velikašev njegovo carstvo; narod srbski pa je imel tudi za Kosova, te „славне убоинице и Лазара и Милоша“, še toliko životne snage v sebi, da se je ustavljal še celo stoletje sili turški. Padla je konečno Despotovina, Bosna, Hercegovina, drži se sama Zeta pod vladu slavnega gospodarja Štefana Crnojevića, osnoveatelja Crnojevićeve dinastije kot zaveznicu slavnega Gjurgja Sken-derbega ter se bojuje kroz 24 let proti turški sili pod težkim pokroviteljstvom mletске republike. Nastavlja boj njegov sin Ivan Crnojević, da obrani Zeto. Toda mletska republika si osvoja malo po malo vse zetsko primorje od Ocinja pa do Kotora ter prepušča svojega zaveznika in zaščitnika kruti turški osodi. Ivan Crnojević umika se korak za korakom iz ravne Zete v planine — na Cetinje, koje postanejo središčem, srcem pozneje, nezavisne stope srbske zemlje — Črne Gore. Važnost te opisuje najbolje historik srbski, Majkov, trdeč med ostalim, da je bila Zeta temelj in ogelni kamen toliko vstočne, kolikor južne Srbije, kajti „зна се, да у горама народ дуже храни своју самосталност и своје особине, него по равницама. . . . . Привезани свима користима за своју постојбину, без престанка хранећи међу собом старо јединство своје дружине, зетски властели не могоше допустити, да се у Србију увлачи власт туђа њима противна, и свагда држаше народну странку: они се постарате те Дечански и Душак сметаше, да се Србија не слије с Грчком и да не дође на пријесто српски грчко пламе. Зету дива, што се држала старине“.

V tej slavni Zeti torej sakupljale so se snage poznejšega srbskega drž. življenja, in njen Gospodar Ivan Crnojević sklonil je srbsko državno misel pod „Orlov Krst“ na Cetinju, na tem samostalnem temelju pozneje Njemaniške dedščine, branjene po sami prirodi tujega navala, „gdje je neprekidno kroz vjekove ta sveta iskra tihnjala“.

Razumljiva je toraj pojava srbsko-slovanske tiskarne na Obodu. Vsa prošlost Zete in njeni geografski položaj pripravila sta zemljišče za to kulturno sredstvo, tedanji položaj naroda srbskega pa je iskal tu poslednje svoje rešitve.

Tako je ponikla ta tiskarna, prva na slovanskem jugu, da, reči se more prva na vsem slovanskem svetu, torej še pred tiskarno v Krakovu za dobo poljskega kralja Kazimirja.

Ako pa pomislimo, koliko ogromnega dela je stalo „Otcu Makariju“, dokler je napravil prve tipe cirilške azbuke ter da se je uredila tiskarna, priznati moramo, da je začel o njej delati že Ivan Crnojević, kateri je povzdignil l. 1485 metropolo Cetinjsko, katere arhitektonični ostanki nam jasno govorijo še danes, na kakšni stopinji obraženosti in sile je bil ta zetski Gospodar.

Ivan Crnojević umrl je l. 1490. Torej takó veliko delo se je moralo početi vsekakor pred to dobo. Šest let po smrti Ivana je moral njegov sin Gjura vsled raznih nezgod zapustiti Črno Goro; leto dni poprej pa je izšel „Исцрп“, poslednja do danes poznana knjiga iz te tiskarne. Nje iztisi ohranili so se v raznih samostanih in mestih.

Tiskarsko delo z Oboda širilo se je preko jednega stoletja na okolo in to izključno v službi pravoslavne cerkve, katera je varovala narod srbski kroz stoletja, da se ni utopil v latinstvu ali Islamu, in še le, ako si predočimo velike zasluge pravoslavja Srbstvu, moremo pripoznati veliki pomen Obodske tiskarne.

To je vzrok, zakaj proslavlja Črna Gora kot pravoslavna država 400letni spomin na Obodsko tiskarno ter hiti z ostalo pravoslavno bračo srbsko na grob Ivana Crnojevića. da ga okraši najlepšim cvetjem priznanja. Obodska tiskarna ni bila privatno podjetje, kakor vse ostale po vsej Evropi, marveč narodno-državno; bilo je delo Crnojevićev baš v oni žalostni dobi propada srbskega sijaja in veličine. — O tem delu govori celó slavni in učeni državnik angleški, Gladstone, v svoji „Apoteoz Črne Gore“, rekši, „da bi mu postal središčem pogrškega zavičaja, zgradi Ivan monastir na Cetinju in proglasi to mesto prestolnicom Zete. Kar pa je najznačajnejše v tem prigodku, je to, da je uredil tam tudi tiskarno. Tiskalo se je torej že leta 1484 v mali knježevini in v narodu, kateri je pobegnil v gorovje, da si ohrani življenje in to jedva 7 let pozneje, ko je bila tiskana prva knjiga v bogati in poljudnji Angleški, v dobi, ko še ni bilo tiskarne ne v Oksfordu, ne v Kembrižu, niti v Edinburgu! To je bilo 16 let pozneje, ko se je tiskala prva knjiga v Rimu, v prestolnici krščanstva in samo 28 let zatem, odkar se je sploh tiskala prva knjiga!“

To je vzrok, radi česar se pridružuje ne le Slovanstvo, ampak vsa Evropa tej kulturni slavnosti. In spominjajoč se zaslug slavnih mož, vskliknemo iz dna duše: *Slava zetskima Gospodarjema Ivanu in Gjurgju Crnojevićema!*

Nemščina v Pragi. Deželno namestništvo v Pragi razveljavilo je sklep mestnega zastopa Praškega, po katerem so se nadomestili prejšnji nemški ulični nadpisi z nadpisi na češkem jeziku. Vsled te namestništvene naredbe ustreže se pritožbi praških Nemcev ter se nadomestijo češki nadpisi z dvojezičnimi, namreč češkimi in nemškimi. Govorec o tej naredbi vpraša tržaška *Edinost* prav umestno, zakaj da ne mara poznati vlada enakopravnosti tudi v drugih mestih, kjer je slovansko prebivalstvo slučajno v manjšini, kakor to n. pr. v Trstu? Tudi tukaj bi se morali — logično — napraviti dvojezični poulični nadpisi in sicer italijanski in slovenski. Zakaj da bi imeli ljubljanski in praški Nemci prednost pred drugimi narodi? Jednako merilo za vse! To pa temveč, ker se praško deželno namestništvo sklicuje v svoji prepovedi baš na čl. XIX. drž. osnovnega zakona ter povdarja, da živi v češki prestolnici izdatna nemška manjšina. Zakaj bi se torej prezirali po istem čl. XIX. Slovenci po raznih mestih, kakor v Mariboru, Celju Trstu itd., katerih število je razmerno večje, nego pa število Nemcev v Pragi?

Glagolski misale za Črno Goro, t. j. za nadbiskupijo Barsko je, kakor smo poročali, dotiskan; knezu črno-

gorskemu se svečano izroči 1 izvod, a v Baru bode posebna svečanost, predno se začne rabiti ta krasno tiskani misale. K svečanosti, ki bode kmalu, dojde izvestno tudi sam knez črnogorski. To smo zvedeli iz prvega pristojnega vira; torej so bile samo govorice, kar se je pisalo poslednji čas o zaprekah, ki bi se še stavljale temu pomenljivemu delu. Poskušali so pač tudi poslednji čas še jedenkrat raznašati laži, češ, da tak misale bi ne bil potreben, to pa zato, ker bi ga znalo čitati le malo svečnikov itd. Laži so se širile od istih strani, od katerih ne vidijo radi, da se je tiskala knjiga za glagolsko bogoslužje. Zapreke so se kopičile leta in leta, in preje ali pozneje zve svet natanko, kaj vse je bilo premagati, in kdo ima največje zasluge, da so se vendar premagale konečno. Zapreke so segale takó daleč, da so vplivale celó na število tiskanja izvodov; poslednjih je 800, in bode treba v resnici podvzati, da ne zamudi, kdor bode hotel kupiti 1 izvod. No, o stvari bomo poročali še na dalje pozneje. Pristavljamo pa vendar, da vemo, da so se napačno označevale zasluge nekaterim osebam pri tem delu. Tudi to se v svoj čas označi. Mi pa pri vsem kličemo: slava Barskemu nadbiskupu, njegovi modrosti, odkritosti in jekleni značajnosti!

Dva hrvatska slikara. Fra Celestin Medović, Dalmatinac, izložio je na medjunarodnoj izložbi umjetnosti u Monakovu svoju sliku „Progon krščana pod Neronom“. Ta će slika — pišu Monakovski listovi — dobiti prvu ili barem drugu nagradu. A taj hrvatski umjetnik nije — nota bene — još dovršio akademičkih nauka.

Bogoljub Gilardi, Hrvat iz Šibenika, izložio je pred nekoliko vremena dvie-tri slike u Milanu, koje već su prodane. Iz Milana vratit će se u rodno si mjesto, gdje će se dati na velevažan, da, prevažan posao: na ilustrovanje ove divne knjige, što ju naš puk znađe na pamet, gdje su god „slovinski“ zbori — ilustrovanje „Razgovora ugodnoga naroda slovinskoga“ (nom.: Razgovor ugodni naroda slovinskoga). Tu treba znanja, vještine i — velike, velike podpore. Podpore će biti: tiskajte 50,000 (petdeset tisuća) komada, sve će se razprodati u par mjeseci. — Istotako kani naš umjetnik naslikati veliku sliku, predstavljajuću biskupa Grgura Ninskoga, gdje brani u Spljetskom saboru, pred kraljem Tomislavom, staroslovjenski jezik proti latinščini. Ta će slika biti krasan ures svakoj hrvatsko-slovenskoj obitelji.

Nemška osrednja stranka v Avstriji kuje nov program. Za nas Slovine je posebne važnosti naslednja točka: „Pospeševanje gmotnega stanja nemškega plemena v Avstriji je dolžnost vseh Nemcev, kateri morajo zaradi tega opustiti vsa strankarska razprtja. V tem pogledu pa ne pričakujemo podpore niti od sedanje, niti od katere koli bodoče vlade, dokler ima slovanski severovstok (t. j. Galicija) odločen vpliv na notranjo politiko. Zato zahtevamo, da se osnuje posebna avstro-nemška država, iz katere se ima izključiti Galicija, Bukovina in Dalmacija“. Torej na temelju severno- in jugoslovanskih dežel naj se osnuje nova „nemška“ država, kajti gospoda izključujejo Galicijo, Bukovino in Dalmacijo — uže v naprej, dobro vedo, da tam ni še dobe za germanizacijo. Skušali bodo torej tlačiti Čehe in Slovence! Sicer ta program ni nov, ker ga je uže zdavna postavila nemško-nacionalna stranka pod vodstvom Schönererjevim.

Servilizem poljskih poslancev v Nemčiji. „Deutsches Wochenblatt“ in ž njim drugi nezavisni nemški listi obsojajo jako strogo postopanje poljskih poslancev v nemškem državnem zboru o glasovanju za novi vojni zakon. Posebno pa karakterizuje značaj odlikovanega Poljaka Kocielskega v pomenitih besedah: „Nemški narod je zvest

svojemu cesarju, ne da bi se klanjal njega absolutni volji. Vsak svoboden narod pa dokazuje svojo zvestobo žrtvovanjem, ne pa servilizmom!"

Rusi v sredozemskem morju. Pariški „Figaro“ pripisuje veliko važnost ruskemu vojnemu brodogradnji, ki se ima ustanoviti v sredozemskem morju. Ker bodo te ladije tako rekoč zaprte v sredozemskem morju, ker Rusija nima tam nobenega svojega pristanišča, a kroz Dardanelle ne smejo v Črno morje, izjavlja, da se sme v času vojske isto zatekati v francoska pristanišča.

Rusko-nemška carinska vojna. Na povišanje carine na ruske pridelke, ki se uvažajo v Nemčijo, odgovorila je ruska vlada dné 1. t. m. z ukazom, kateri nemške izvoze in nemške ladije v ruskih pristaniščih zadeva jako hudo. „Berl. Börsen Courier“ toži se, da je to naredbo Nemčija prav za prav zakrivila sama, a da bode morala trpeti tudi sama vse posledice. Sosebno so morala nemška pristanišča uže dovolj trpeti, ko se je bila uvedla enostavna carina na žita; kaj bode pa sedaj, ko ruska vlada zahteva za nemške izdelke še 50% doklade na maksimalno tarifo ter pobira povišano teretno doklado od ladij pod nemško zastavo? Nemška pristanišča videla so zboljšanje svojega stanja jedino le v nemško-ruski trgovinski pogodbi, sedaj pa preti nemški trgovini žalostna bodočnost. Da pa so te stroge carinarske naredbe naperjene osobito proti Nemčiji in zadevajo le njo hudo, razvidno je iz druge, obče naredbe, katera obdačuje po viši stopinji le izdelke teh držav, katere merijo rusko blago nad svojo maksimalno tarifo. No, nemški merodavni krogi pa ne marajo priznati lastnih grehov, marveč iščejo vzroka drugod, in to v Avstriji. Avstrija naj bi se obrnila proti Rusiji, Avstrija naj si naloži težko škodo, da streže Nemčiji, Avstrija naj ne podpiše trgovinskih pogodb z Rusijo. Zraven tega pa se sumniči uže naprej avstrijska lojalnost, češ, da bode ona tihotapila rusko žito v Nemčijo. „Kreuz-Ztg.“ pa sklepa iz te vojne celó, da se omaje vsled nje trojna zveza. Sliši pa se, da trgovinska pogajanja se bodo nadaljevala med Nemčijo in Rusijo, ker želi to Nemčija.

Bolgarska. Volitve v Sobotanje. Kakor je bilo pričakovati, zmagala je sijajno vladna stranka v Bolgariji o novih volitvah v Sobotanje. To zmago pa, kakor poprejšnje, je enostavno zabeležiti kot zmago Koburzanovega in Stambulovega absolutizma. S tem je tudi označen pritisk, kateri sili volilce v to, da izrekajo „prosto“ svoje mišljenje o volitvah, to je, da se izražajo za nemški državni princip Koburzanov. Seveda je on toliko prebrisan, da ne vpliva na volilce javno, z bajoneti, vendar pa ne nedostaje drugih tajnih sil, s katerimi se vpliva na volilce, da se potem more predstavljati izid take — „nazovi“ volitve kot „izraz proste volje naroda“. Govorec o teh volitvah, opaža „Obzor“ prav umestno, da je danes vsa Evropa razdeljena v dva velika tabora: na jedni strani tira se nemška politika, na drugi pa slovansko-latinska, ali rusko-francoska. Nemški vpliv pa danes umira, raste pa francosko-ruski, kateri je baš na vstoku v veliki borbi z nemškim, sosebno pa na Balkanu. Da pa na Balkanu ne more biti govora o nemški politiki, umevno je samo ob sebi. V Srbiji predstavljal je nekdanji bivši kralj Milan nemško, protislovansko, protinarodno politiko; to se je sedaj zboljšalo; na Bolgarskem pa vlada še protinaravna, tuja politika, katera se odreka slovanski vzajemnosti, to je nemška politika. Rusija to dopušča, ker ve, da posledice ne morejo biti njej neugodne.

Vseslovanski shod v Chicagi. „Amerik. Slovenec“ od 21. julija poroča med drugim: „Po prizadevanju tukajšnjega avstro-ogerskega konzula Clausenija osnoval se je pred

nekaj tedni odbor za avstro-ogerski slavnostni dan na razstavi. Vendar dotična pogajanja niso imela pravega uspeha. Nemci bi namreč radi uprizorili tedaj velikonemsko demonstracijo ter pokazali svetu Avstrijo kot nemško provincijo. Temu so se seveda uprli z vso silo Čehi, Poljaki, Slovenci in Hrvati. Tudi Ogri niso hoteli služiti Tevtonom za stafazo in sklenili so napraviti lastni svoj ogerski dan na god sv. Štefana kralja. — Dne 10. t. m. pa so se zbrali v veliki češki dvorani odlični zastopniki vseh ameriških Slovanov ter jednoglasno sprejeli nasvet znanega panslavista P. V. Rovnianeka, da se napravi v Chicagi velik vseslovanski shod, katerega se udeležijo ameriški Rusi, Poljaki, Čehi, Slovaki, Slovenci, Hrvati itd. Dan še ni natančno določen, a upati je, da ta vseslovanski shod zjedini v bratovske ljubavi vse v Ameriki živeče sinove majke Slave ter v prostej naši ljudovladi z lahkoto uresniči idejo vzajemnosti slovanske. po kateri uže tako dolgo težijo naši bratje onkraj ocejana“.

Francozi v Sijamu in Rusija. Francoska diplomacija ima beležiti sijajen uspeh v Aziji. Iz malenkostnih spletek navstala je malodane velika evropska homatija, da ni postopala francoska diplomacija možato, energično. Sijamci napadli so dve francoski ladiji na reki Menam pred Bangkokom ter pomorili več francoskih podanikov. Francija zahtevala je vsled tega odškodnino 2 milijonov frankov za rodbine poškodovanih, 3 milj. frankov jamčevine in odstop levega kosa zemljišča. Sijamska vlada se je baje zanašala na pomoč Angležev, kateri so v obeh Indijah postali skoro vse-mogočni, zategadelj se je ustavljala francoskim pravičnim zahtevam. Francija pa se ni ustrašila Angležev: poslala je Sijamu ultimatum, na kateri je zahtevala odgovor v 48 urah in zajedno oblegla je sijamske obali. Istodobno izjavila je ruska vlada, da priskoči Franciji v pomoč, hitro ko bi se katera koli država (Angleška) zavzela za Sijamce. To je pomagalo: Sijam izpolnil je francoske zahteve brezuslovno. Francozi so torej tako rekoč ruski sosedje v Aziji, kar bode izvestno mogočno vplivalo na angleško-indijsko politiko. Da pa je med obema vlastima iskreno prijateljstvo, dokazuje tudi to, da stavlja Francija v vojnem času svoja pristanišča na razpolaganje ruskemu sredozemskemu brodogradnji. To brodogradnje bode torej s francoskim mogočen faktor v sredozemskem morju, četudi Rusija nima v tem morju lastnega pristanišča.

Turška pravica v Bolgariji. V Tirnevu obsodili so mitropolita Klimenta na dosmrtno prognanstvo. Ves omikani svet priznava, da Kliment ni zaslužil tako stroge obsodbe, toda sodniki in ž njimi Stambulovali radi ustrežejo Koburzanu. Niso ga mogli obsoditi po turškem kazenskem zakonu na smrt, ker mu niso mogli pokazati velikanskih njegovih „pregreh“, iznebili so se ga zatorej na jako enostaven, neplemenit način.

K NJIŽEVNOST.

„O hrvatskem državnem pravu“. Govor zast. Save Bjelanovića u dalmatinskom saboru god. 1892. II. izdanje s uvodom. C. 20 nč. (napose poštarina). Kod uredništva „Srpskog Glasa“ u Zadru.

„O etnografiji“ (Prilikom Gundulićeve svečanosti u Dubrovniku). Napisao prof. H. I. Bidermann. S njemačkoga preveo P. J. V. Predgovor od S. B. Cj. 40 nč. (više poštarina). Prodaja uredništvo „Srpskog Glasa“ u Zadru.

„Poslednji Zrinjski“. Tragedija u 5 čina. Napisao Higin Dragošić. U Zagrebu 1893. Tisak i naklada Antuna Scholza. C. 40 novč.

„Gundulićeva himna“ za hrvatske pevske zборе složio F. S. Vilhar. U Zagrebu 1893. C. 20 novč., po pošti 25. Dobiva se pri skladatelju v Zagrebu, Marije Valerija ulica štev. 4.

Vilimkova knižovna románu cizojazyčných. Dílo IV. Emil Zola: „Doktor Pascal“. Přeložil Jgnát Hořica. Sešit 4. do str. 445. C. sešitu 12 kr. Tiska naklad Jos. R. Vilimka v Praze.

Ottova Laciná knižovna narodní. „Pan markiz“. Román od S. B. Hellera. III. V Praze 1893. Tiskom a nákladem J. Otty, Karlovo nám. č. 34. Serie XVI., sešit 27, 28. Str. 105-232. C. po 10 kr. zvezek.

„Rozhledy“ sociální, politické a literární přinaša v č. 8. iz 1893: „K dnešní krizi duševní a mravní“. Napsal V. T. Krejčí. — „Propagace ideí“. Z. I. Novikova přelož. G. Dutka. — „Ethické hnutí“. Napsal Vojtěch Hořínek. — „Náboženství“. Z knihy G. de Molinariho přel. Al. Hajn. — „Politické zločiny dle osnovy nového trest. zákoníka“. — in—. „Ženská otázka“. Dle I. E. Schmahlavy přel. V. K. — „Nové romány původní a přeložené“. — ej—. „Sociální přehled za r. 1892“. Píše Ant. Hajn. (Pokračování). — „Časové uvahy“: 1. Politika, 2. Sociální politika, 3. Ukazy společenské. — Izbaha dne 25. vsacega meseca. Predplača: za četrt leta 1 gld., za pol l. 2 in celo l. 4 gld. V Chrudímu, tiskarna J. Scholle (St. Pospíšila zetě).

Ободска штампарија на Риједи Црнојевића у Црној Гори и њен значај на словенском југу. Издао одбор за прославу четиристогодишњице Ободске штампарије. Написао П. А. Ровински. Цетиње, у државној штампарији, 1893. Str. 32 mal. 8°. Knjižica ima naslednja zaglavja: 1. Место, где се налазила штампарија и вријеме, кад је она радила. 2. Рад Ободске штампарије у свези са другим, које су се доцније појавиле на словенском југу. 3. Осмогласник 1493-94 г. 4. Главни покретачи штампарије и штампари. — Knjižica je preprosto pisana, in se je razdeljevala med narodom, udeleživšim se 400letne proslave. Pri uredništvu „Гласа Црногорца“ utegnil bi še dobiti kak izvod. Knjižica podaje rezultate raziskovanj učenega Rovinskoga, ki se bavi že mnogo let na črnogorskih zemljah z raznovrstnimi studiji, in ki je izsledil tudi mesto Obodske tiskarne. Rovinskij je sedaj prvi voditelj za starovečne, srednjevečne in še žive starine črnogorske države, in tako je bil tudi predsednik Obodskega proslavnega odbora in dejanski voditelj gostom ob izletih ob proslavi. Z navedeno knjižico kaže pot pa tudi tem, kateri se niso udeležili velepomembne slavnosti.

Разсказы, литературно-научный сборник рассказов и статей по славяновѣденію. Составилъ А. Степовичъ,

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc. — Odgovorni urednik: Julij Mikota.

Им. Зв. пр. доцента славяновѣденія. Кіевъ, 1893. Цѣна 1 рубль. Та knjiga podaje na ruskem jeziku najboljše proizvode iz ostalih slovanskih literatur. Avtor nasvetuje, da bi se taki proizvodi tiskali v izvirnikih za rusko občinstvo. To pa v cirilici in s tolmačenjem neznanih besed. On sam podaje vzorce o svojem nasvetu.

„Просвѣщеніе“. Газета съ рисунками для русскаго народа. Pod tem naslovom je začel izdavat g. Grigorij Kupčanko na Dunaju nov ilustrovani list na ruskem jeziku; namenjen je v prvi vrsti avstro-ogerskim Rusom vseh zemelj, pisan pa je tako preprosto, da ga more čitati tudi vsak težak. Stoji 2 gld. na leto, 1 gld. na pol leta. Naroča se: Administration: Wien 3/2, Adamsgasse 32.

Listnica uredništva.

„Hrvoj“ u Istri. Pjesnik-ova-ti i pjesni-kovati nije isto. — M. B. u Zagrebu. Vaši osmerci nijesu hrvatski osmerci. Hrvatski osmerci bez odmora iza četvrtie slovke ne vriedi. Evo Vam primjera: S one strane | Save-vode A u kalpak | suze lije; Momče hodi, | konja vodi; Pak proklidje | Savu-vodu . . . A u ruci | kalpak nosi, (Početak narodne pjesme.)

— P. L. v Ljubljani. Naročene knjige pošljemo Vam čim preje. — I. V. v Ljubljani. Vaše pesmice niso, žalibog, ni sedaj za tisk. Ponavljamo, kar smo Vam sporočili uže jedenkrat: „Pošljite nam kaj drugega, morda bodete boljše sreče“. — Alfa v Mariboru. Število čitateljev je dosti veliko, ali število naročnikov moglo bi biti mnogo več. Niti vodje naroda lista nimajo vsi. — X u Beču. Kanda Vas nije više medju živućimi! — D. F. v Gorici. Res je, kar ste nam pisali; no za sedaj se ne da nič narediti. — K. R. v Ljubljani. Ono knjigo dobite v knjigarni Lavoslava Hartmana (Kugli i Deutsch) v Zagrebu. — B. N. u Kranju. Liepa hvala! — J. K. u srecu Istre. Poslali smo i jedno i drugo. — Bl. M. u Dubrovniku. Jest, slovinski = slovjenski (slovenski, slovanski itd.). Ta: „Sto kraljestva, gdi se čuje Kieh sviet prostran razdeljuje, Slovinsko ime sloviti sada, A općeni jezik sklada . . .“.

Mirko B. u Zadru.

Jao momi, nije l' jedna Pjesan tvoja jedna j' moma
Niti liepa, niti dobra! Bez ljepote i dobrote,
Što će cvieće, kad je tužno Pjesan tvoja tužno cvieće
I bez krasa i mirisa? — I bez krasa i mirisa.

a + b v Ljubljani. Tako je pravo!

Opomnja uredništva. Gosp. na Reki: Pri listu našem se ni nič izpremenilo; izdajatelj je le zaradi potovanja odložil nekaj tednov odgovorno uredništvo. Da pa gledé na obliko jezika ali kake druge malenkosti ne more biti iste doslednosti, kakor kedar pregleduje urednik sam vse gradivo za list in pred tiskom, umevno je samo po sebi. To naj čé. čitatelji blagohotno prezrejo.

Popravki k št. 14. V pesmi „Когда столкнемся“ v 1. kit. 2. vr. čitaj: утѣ м. туръ, v 3. vr. Чтобы м. Чтобы; v zadnji kitici 1. v. Тѣ м. Мѣ. V ruskem tekstu „И скучно“ v predz. v. čitaj: съ холоднѣмъ м. холоснѣмъ. Prva str. na levi 9. v. zg.: ohranila nam. obranila; ondu 12. v. zg.: Oktoich nam. Oktocih; str. 264 na desni 12 v. zg.: ni čudo n. in čudo; str. 280 na levi 12 v. zg.: Сундеушка n. Сундериша. — Pod pesnijo „Увядшіе цвѣты“ v 13. št. je slučajno izostal podpis g. Fr. Celestina, ki je avtor iste.